

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva 20–25, SI-1001 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 09501-5/2015/12

Datum: 28. 8. 2015

**ČETRTO POROČILO VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE
O POLOŽAJU ROMSKE SKUPNOSTI V SLOVENIJI –
Poročilo o izvajanju Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji
(Uradni list RS, št. 33/07) in Nacionalnega programa ukrepov za
Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010-2015**

KAZALO

1.	UVODNA POJASNILA	3
2.	METODOLOGIJA PRIPRAVE SKUPNEGA POROČILA.....	4
3.	PREGLED AKTIVNOSTI V LETU 2014 PO POSAMEZNIH PODROČJIH.....	4
3.1.	AKTIVNOSTI V ZVEZI S PRIPRAVO SPREMEMB IN DOPOLNITEV ZAKONA O ROMSKI SKUPNOSTI V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	4
3.2.	DELO KOMISIJE VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAŠČITO ROMSKE SKUPNOSTI.....	6
3.3.	PRIPRAVA NOVEGA PROGRAMA UKREPOV NA PODROČJU VKLJUČEVANJA ROMOV	7
3.4.	PODLAGE ZA NAČRTOVANJE IN ČRPANJE SREDSTEV EVROPSKIH STRUKTURNIH SKLADOV V OKVIRU FINANČNE PERSPEKTIVE 2014-2020	8
3.5.	PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	9
3.6.	PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN TRGA DELA.....	17
3.7.	PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN ENAKIH MOŽNOSTI.....	20
3.8.	PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA.....	22
3.9.	PODROČJE BIVANJSKIH RAZMER	24
3.10.	PODROČJE KULTURNE DEJAVNOSTI	27
3.11.	PODROČJE OSVEŠČANJA IN BOJA PROTI DISKRIMINACIJI	32
3.12.	POLITIČNA PARTICIPACIJA – ORGANIZIRANOST ROMSKE SKUPNOSTI	34
3.13.	MEDNARODNO PODROČJE	37
3.14.	AKTIVNOSTI OBČIN, KJER ŽIVIJO ROMI.....	39
3.15.	AKTIVNOSTI SVETA ROMSKE SKUPNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE	41
3.16.	UGOTOVITVE IN PREDLOGI ZA NADALJNJE DELO	42
	Državna raven	42
	Lokalna raven	48
	Nacionalna kontaktna točka za vključevanje Romov – koordinacija.....	49
3.17.	ZAKLJUČEK.....	50
4.	Priloge	51

1. UVODNA POJASNILA

Pravna podlaga za urejanje položaja romske skupnosti v Republiki Sloveniji je 65. člen Ustave RS, ki določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon. S tem so bili postavljeni pravni temelji za zaščitne ukrepe v zvezi z urejanjem položaja romske skupnosti. Do dosledne izpeljave ustavne določbe je prišlo s sprejemom **Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji** (Uradni list RS, št. 33/07; v nadaljnjem besedilu: ZRomS-1) v letu 2007. Dodatno je zaščita romske skupnosti vgrajena tudi v druge področne zakone¹. Poleg področnih zakonov je skrb za uresničevanje posebnih pravic romske skupnosti in za izboljšanje položaja romske skupnosti vgrajena v številne programe, strategije in resolucije s posameznih družbenih področij.

ZRomS-1 ne določa posebnih pravic romske skupnosti, ampak opredeljuje področja posebnih pravic romske skupnosti in opredeljuje pristojnosti državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju teh pravic. **Posamezna področja, na katerih se uresničujejo posebne pravice romske skupnosti, so urejena v sistemski zakonodaji za posamezno področje** (npr. zakonodaja na področju lokalne samouprave, izobraževanja, kulture in medijev, itd.). **ZRomS-1 ureja še organiziranost romske skupnosti na državni in lokalni ravni ter financiranje.**

Četrty odstavek 4. člena ZRomS-1 določa, da vlada enkrat letno poroča Državnemu zboru o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena in iz 5. člena ZRomS-1. Vlada pa dodatno poroča tudi o uresničevanju prvega in drugega odstavka 6. člena ZRomS-1, ki se nanašata na sprejeti program ukrepov, s katerim se določijo obveznosti in naloge iz 4. in 5. člena ZRomS-1, ki jih izvajajo pristojna ministrstva, drugi državni organi in organi samoupravnih lokalnih skupnosti.

Vlada je **Prvo poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji** sprejela na svoji 102. redni seji dne 7. 10. 2010. V Državnem zboru je poročilo obravnavala Komisija DZ RS za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti na svoji 19. seji dne 14. 1. 2011. Sprejela je dva sklepa, in sicer da (1) obravnavano poročilo ocenjuje kot ustrezno in da obravnava poročila na seji državnega zbora ni potrebna ter da (2) podpira aktivnosti Vlade Republike Slovenije za zagotavljanje ustreznih bivanjskih, izobraževalnih in kulturnih pogojev ter druge ukrepe, ki bodo pripadnikom romske skupnosti ob upoštevanju kulturnih in jezikovnih posebnosti omogočili lažjo integriranost v družbo.

Drugo poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji je vlada sprejela na svoji 38. redni seji dne 21. 11. 2012. V Državnem zboru je poročilo kot zainteresirano delovno telo obravnavala Komisija DZ za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti. Kot pristojno delovno telo pa je poročilo obravnaval Odbor DZ za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo, ki je sprejel sklep, s katerim predlaga vladi, da na podlagi poročila ter razprave na seji odbora: (1) preveri izvajanje ZRomS-1 z vidika učinkovitosti in ga po potrebi dopolni s predlogom za njegovo spremembo ter (2) dopolni NPUR 2010-2015.

¹ Zakon o lokalni samoupravi, Zakon o lokalnih volitvah, Zakon o evidenci volilne pravice, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o osnovni šoli, Zakon o vrtcih, Zakon o medijih, Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, Zakon o knjižničarstvu, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Zakon o Radioteleviziji Slovenija, Zakon o financiranju občin, Zakon o varstvu kulturne dediščine, Kazenski zakonik Republike Slovenije, Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju, Zakon o Slovenski tiskovni agenciji.

Tretje poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji je vlada sprejela na svoji 8. redni seji dne 6. 11. 2014. Poročilo je zaradi objektivnih razlogov izjemoma zajelo obdobje dveh let, in sicer leto 2012 in 2013. V Državnem zboru je poročilo kot zainteresirano delovno telo obravnavala Komisija DZ za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, kot pristojno delovno telo pa Odbor DZ RS za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo. S strani obeh delovnih teles državnega zbora je bilo poročilo ocenjeno kot ustrezno. Obravnava v Državnem zboru se je zaključila konec januarja 2015. Po zaključeni obravnavi se je nemudoma pristopilo k pripravi četrtega poročila.

2. METODOLOGIJA PRIPRAVE SKUPNEGA POROČILA

Tokratno poročilo je četrto po vrsti in zajema aktivnosti državnih organov, organov samoupravnih lokalnih skupnosti in Sveta romske skupnosti RS v letu 2014.

Skladno s četrtrim odstavkom 4. člena ZRomS-1 **poročilo zajema poročanje o uresničevanju obveznosti iz prvega do tretjega odstavka 4. člena ZRomS-1 in iz 5. člena ZRomS-1. Dodatno** pa poročilo na podlagi določb prvega in drugega odstavka 6. člena ZRomS-1 **zajema tudi poročanje o uresničevanju ukrepov Nacionalnega programa ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2010-2015** (NPUR 2010-2015).

Poročilo zajema pregled aktivnosti v letu 2014 po posameznih področjih (vzgoja in izobraževanje, zaposlovanje, socialno varstvo in enake možnosti, zdravstveno varstvo, bivanjske razmere, kulturna dejavnost ter osveščanje in boj proti diskriminaciji), poročilo pa zajema tudi aktivnosti v zvezi s pripravo sprememb in dopolnitev ZRomS-1, kratek povzetek dela Komisije Vlade RS za zaščito romske skupnosti, kratko predstavitev začetka priprav novega programa ukrepov za naslednje obdobje, aktivnosti v zvezi z načrtovanjem in črpanjem sredstev evropskih strukturnih skladov v finančni perspektivi 2014-2020, stanjem na področju politične participacije romske skupnosti po lokalnih volitvah 2014 ter konstituiranje Sveta romske skupnosti RS, nekaj najpomembnejših poudarkov na mednarodnem področju ter povzetek aktivnosti samoupravnih lokalnih skupnosti, kjer živijo Romi, in Sveta romske skupnosti RS. Ob koncu poročila je posebno poglavje namenjeno ugotovitvam in predlogom za nadaljnje delo.

Pristojni organi, katerih poročila so vključena v skupno poročilo, so svoja pojasnila posredovali preko elektronske pošte oziroma z dopisi, ki se hranijo v dokumentarni zbirki pristojnega organa za narodnosti. Skupno poročilo je dopolnjeno tudi z informacijami, ki jih je pristojni organ za narodnosti s strani ministrstev in vladnih služb zbral ob drugih priložnostih ter smiselno dopolnjujejo področja, izpostavljena v skupnem poročilu.

Vsi v poročilu uporabljeni izrazi, zapisani v moški spolni slovnični obliki, so uporabljeni nevtralnno za ženske in za moške.

3. PREGLED AKTIVNOSTI V LETU 2014 PO POSAMEZNIH PODROČJIH

Vlada ugotavlja, da so si pristojni državni organi tudi v letu 2014 na vseh področjih družbenega življenja prizadevali za izboljšanje položaja pripadnikov romske skupnosti in za njihovo večjo vključenost v družbo.

3.1. AKTIVNOSTI V ZVEZI S PRIPRAVO SPREMEMB IN DOPOLNITEV ZAKONA O ROMSKI SKUPNOSTI V REPUBLIKI SLOVENIJI

Vlada je v preteklem mandatu v svoj program dela za leto 2014 uvrstila tudi pripravo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji. Od sprejetja

ZRomS-1 je minilo več kot sedem let, kar je dovolj dolgo obdobje, da so se v praksi pokazale določene težave oziroma pomanjkljivosti v zvezi z uresničevanjem njegovih določb. Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti je na svoji seji dne 31. 1. 2013 med prioritete naloge uvrstila pripravo sprememb in dopolnitev ZRomS-1. Poleg tega je Odbor DZ RS za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo ob obravnavi Drugega poročila o položaju romske skupnosti v Sloveniji (EPA 787-VI) meseca maja 2013 sprejel sklep, s katerim predlaga Vladi RS, da preveri izvajanje ZRomS-1 z vidika učinkovitosti in ga po potrebi dopolni s predlogom za njegovo spremembo. Poleg primernosti ureditve področja organiziranosti romske skupnosti (10. člen ZRomS-1) je bilo največ težav ugotovljenih v povezavi z uresničevanjem določb 5. člena ZRomS-1. Potrebo po spremembi zakona je v preteklem mandatu potrdila tudi Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti, ki je na svoji 1. seji (4. 9. 2013) potrdila sprejete prioritete naloge, med njimi tudi pripravo sprememb in dopolnitev ZRomS-1.

V okviru postopka priprave novele je bila opravljena vrsta strokovnih pogovorov z večino deležnikov, ki jih spremembe zadevajo. Pristojni organ za narodnosti je od jeseni 2012 do jeseni 2013 zbiral pisne predloge za spremembe in dopolnitve ZRomS-1 s strani organizacij romske skupnosti v Sloveniji, pobudo za spremembo ZRomS-1 pa je posredovalo tudi ministrstvo, pristojno za prostor. Dne 22. 10. 2013 je pristojni organ za narodnosti predhodno organiziral javno predstavitev mnenj na temo predlogov sprememb in dopolnitev ZRomS-1, ki so se je poleg organizacij romske skupnosti v Sloveniji udeležili tudi predstavniki ministrstev, samoupravnih lokalnih skupnosti, Varuha človekovih pravic RS in različnih civilno-druženih organizacij.

Na podlagi vseh pobud in predlogov je bil pripravljen delovni osnutek besedila sprememb in dopolnitev ZRomS-1.

Oblikovani predlog sprememb in dopolnitev ZRomS-1 je bil dne 6. 2. 2014 posredovan Svetu romske skupnosti RS kot krovni organizaciji romske skupnosti v Sloveniji in tudi ostalim vidnejšim organizacijam romske skupnosti, in sicer Zvezi Romov Slovenije, Forumu romskih svetnikov pri Zvezi Romov Slovenije, Zvezi romskih skupnosti Slovenije Umbrella – Dežnik, Zvezi Romov za Dolenjsko, Forumu romskih svetnikov Slovenije in Zvezi družen slovenskih Sintov. Dne 2. 4. 2014 je potekal usklajevalni sestanek s predstavniki romske skupnosti, in sicer z delovno skupino predstavnikov romske skupnosti, ki jo je s tem namenom imenoval Svet romske skupnosti RS. Na usklajevalnem sestanku je bil dosežen konsenz glede večjega dela vsebine predloga sprememb in dopolnitev ZRomS-1.

Osnutek predloga sprememb in dopolnitev ZRomS-1 je bil dne 24. 2. 2014 objavljen tudi na spletni strani pristojnega organa za narodnosti. Rok za pripombe je bil 28. 3. 2014. Na osnutek besedila predloga s strani širše javnosti ni bilo posredovanih nobenih pripomb oziroma predlogov.

Dne 24. 4. 2014 se je na svoji 5. seji Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti seznanila s potekom priprave predloga sprememb in dopolnitev ZRomS-1 ter sprejela sklep, da naj se *»zaradi aktualnih perečih razmer v romskem naselju Dobruška vas v Občini Škocjan v postopku priprave sprememb in dopolnitev Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji najprej in prioriteto pristopi k spremembam in dopolnitvam 5. člena veljavnega zakona, šele v naslednji fazi pa k spremembam in dopolnitvam ostalih členov, ki so potrebni preнове«.*

Zaradi strokovnih razhajanj glede potrebnih sprememb in dopolnitev ZRomS-1 in drugih objektivnih razlogov (menjava vlade) je bila priprava sprememb in dopolnitev ZRomS-1 prenesena v **Normativni program dela vlade za leto 2015**. Ob pripravi sprememb in dopolnitev ZRomS-1 je **potrben razmislek o nekaterih ključnih rešitvah**. V preteklem mandatu vlade so bile težnje, da bi se spremenilo samo 5. in 10. člen ZRomS-1, vendar bi bil zakon glede na izkušnje v zvezi z njegovim uresničevanjem v praksi potreben celovitejša prenova: poleg 5. člena, ki določa zagotavljanje pogojev za urejanje prostorske problematike romskih naselij in izboljšanje bivalnih razmer, in 10. člena, ki določa sestavo krovne romske

organizacije, bi bilo potrebno odpreti vprašanje posebnih pravic romske skupnosti (2. in 3. člen in z njima v povezavi 4. in 5. člen), vprašanja v zvezi s pripravo programa ukrepov (6. člen), vprašanje sestave vladne komisije (6. člen), vprašanja povezana s financiranjem (13. člen), itd.

3.2. DELO KOMISIJE VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAŠČITO ROMSKE SKUPNOSTI

Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti (v nadaljnjem besedilu: komisija) se je v letu 2014 sestala na treh sejah, in sicer 9. 1. 2014, 13. 3. 2014 in 24. 4. 2014. Na sejah je obravnavala naslednje teme oziroma odprta vprašanja:

- pristope samoupravnih lokalnih skupnosti na področju socialnega vključevanja Romov;
- odprta vprašanja v zvezi z razpisi na področju socialnega vključevanja Romov;
- vprašanje zbiranja podatkov in vodenja evidenc na podlagi etnične pripadnosti – vprašanje vzpostavitve indikatorjev za merjenje učinka ukrepov;
- Tretje poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji za leti 2012 in 2013 – za sprejem na Vladi RS.

Na treh sejah so bili na podlagi poglobljene razprave sprejeti naslednji sklepi:

- samoupravne lokalne skupnosti, kjer tradicionalno živi romsko prebivalstvo, naj skladno z drugim odstavkom 6. člena Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07) in sprejetim Nacionalnim programom ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2010-2015 sprejmejo, če tega še niso storile, čim bolj celovite podrobne področne programe oziroma akcijske načrte za realizacijo ciljev in ukrepov iz nacionalnega programa ukrepov;
- pristojne regionalne razvojne agencije naj na podlagi predlogov samoupravnih lokalnih skupnosti v Regionalni razvojni program za obdobje 2014-2020 v svoji regiji umestijo ustrezne programe in projekte na področju socialnega vključevanja Romov;
- skladno s strateškimi dokumenti države na področju črpanja evropskih sredstev za finančno obdobje 2014-2020 naj se sredstva na področju socialnega vključevanja Romov v čim večji meri črpajo iz evropskih virov, sredstva za urejanje osnovne komunale infrastrukture v romskih naseljih pa naj se zagotovijo v državnem proračunu;
- na nacionalni ravni naj se skliče sestanek vseh državnih sekretarjev z namenom, da bi se doseglo zavezo vseh resorjev za medresorsko usklajeno ukrepanje na področju socialnega vključevanja Romov. O dogovorih tega srečanja naj se seznanijo tudi vlado;
- komisija se je seznanila z odprtimi vprašanji na področju zbiranja podatkov in vodenja evidenc na podlagi etnične pripadnosti ter težavami v zvezi z vzpostavitvijo primernih indikatorjev za merjenje učinka ukrepov na področju socialnega vključevanja Romov;
- Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti naj skupaj s pristojnimi resornimi organi in v sodelovanju z Informacijskim pooblaščencom Republike Slovenije ter Statističnim uradom Republike Slovenije prouči možnosti oblikovanja oziroma vzpostavitve primernih indikatorjev, s katerimi se bo v prihodnje merilo učinkovitost ukrepov na področju socialnega vključevanja Romov;
- komisija se je seznanila z delovnim gradivom Tretjega poročila Vlade Republike Slovenije o položaju romske skupnosti v Sloveniji za leti 2012 in 2013 in ga ocenila kot primerne za predložitev v vladno proceduro;
- zaradi aktualnih perečih razmer v romskem naselju Dobruška vas v Občini Škocjan naj se v postopku priprave sprememb in dopolnitev Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji najprej in prioritarno pristopi k spremembam in dopolnitvam 5. člena veljavnega zakona, šele v naslednji fazi pa k spremembam in dopolnitvam ostalih členov, ki so potrebni preнове.

Zaradi prenehanja mandata vlade dne 13. 7. 2014 je posledično prenehal mandat tudi komisiji. Po zaključenih rednih lokalnih volitvah 2014 (oktobra 2014) in konstituiranju novega Sveta romske skupnosti RS dne 18. 12. 2014 je stekel tudi postopek za imenovanje komisije v aktualnem mandatu vlade. Komisija je bila imenovana s sklepom vlade dne 16. 4. 2015.

3.3. PRIPRAVA NOVEGA PROGRAMA UKREPOV NA PODROČJU VKLJUČEVANJA ROMOV

V letu 2015 se bo aktualni NPUR 2010-2015 zaključil, zato bo potrebno sprejeti nov program ukrepov, ki bo zajel naslednje petletno obdobje (predvidoma od 2016 do 2021). Program ukrepov mora slediti usmeritvam EU na področju vključevanja Romov, predvsem **Okvirju EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do 2020**² (EU okvir), ki ga je leta 2011 sprejela Evropska komisija, **sklepom Sveta Evropske unije**³ iz junija 2011 in **Priporočilu Sveta o učinkovitih ukrepih za vključevanje Romov v državah članicah**⁴, ki ga je decembra 2013 sprejel Svet EU.

Z namenom postavitve izhodišč za pripravo novega nacionalnega programa na področju vključevanja Romov in za sodelovanje vseh pristojnih državnih organov pri pripravi tega strateškega dokumenta je pristojni organ za narodnosti dne 18. 6. 2014 organiziral prvi, uvodni, sestanek, na katerem je vse pristojne organe seznanil z načrtom priprave novega dokumenta ter jih pozval k tesnemu sodelovanju. Na pristojnih ministrstvih so v drugi polovici leta 2014 v ta namen določili kontaktne osebe, ministrstva pa so bila v začetku leta 2015 zaprosena, da pristojnemu organu za narodnosti za potrebe priprave prvega osnutka novega dokumenta posredujejo čim bolj celovite informacije, ki se nanašajo na področje vključevanja Romov, in sicer o:

- relevantnih pravnih podlagah z njihovega delovnega področja (zakonskih, podzakonskih, itd.),
- strateških in programskih dokumentih ter usmeritvah z njihovega delovnega področja (resolucije, strategije, programi, izvedbeni načrti, itd.),
- vsebini programov in ukrepov, ki se v okviru njihovega delovnega področja izvajajo za potrebe vključevanja Romov,
- odprtih vprašanj in potrebah, ki jih zaznavajo pri svojem delu in za katera menijo, da bi jih bilo treba reševati v okviru novega programa ukrepov (tudi v primeru, da bi bilo treba na primer pristopiti k spremembam in dopolnitvam obstoječe systemske zakonodaje na posameznem področju ali posameznih programskih dokumentov).

Dodatno so pristojni resorji prejeli celosten pregled usmeritev, priporočil in izhodišč EU s področja vključevanja Romov ter pregled ključnih dokumentov, sprejetih na ravni EU za vključevanje Romov. Prav tako so prejeli metodologijo priprave dokumenta, iz katere je razvidno, da se sprejem dokumenta na vladi predvideva v oktobru oziroma novembru 2015.

V celoten proces priprave bo aktivno vključena tudi romska skupnost preko svojih predstavnikov, kot je bila to že praksa pri pripravi NPUR 2010-2015. Prav tako pristojni organ za narodnosti namerava k pripravi povabiti tudi zainteresirano javnost.

Zbiranje podatkov kot podlaga za oblikovanje kazalnikov merjenja učinka ukrepov

Na področju spremljanja in ocenjevanja politik (monitoring) naj bi države članice ustrezno spremljale in ocenjevale učinkovitost svojih nacionalnih strategij ali povezanih sklopov političnih ukrepov v okviru svojih širših politik socialnega vključevanja. Vendar pa je slovenska zakonodaja glede zbiranja podatkov na podlagi etnične pripadnosti jasna in stroga: zbiranje teh podatkov ni dovoljeno. Skladno s slovensko ustavo je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov ter prepovedana uporaba osebnih podatkov v nasprotju z namenom njihovega zbiranja, ta pa mora biti določen z zakonom. Zbiranje, obdelovanje, namen uporabe, nadzor in varstvo tajnosti

² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0173:FIN:SL:HTML> (20. 3. 2015).

³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:258:0006:0009:SL:PDF> (20. 3. 2015).

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:378:0001:0007:SL:PDF> (20. 3. 2015).

osebnih podatkov ter pravico do sodnega varstva ob njihovi zlorabi podrobneje določa Zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo). Ta natančno opredeljuje, kdaj in pod katerimi pogoji je dovoljena obdelava osebnih podatkov. V primeru podatkov o etnični pripadnosti omenjeni zakon podatke o rasnem, narodnem ali narodnostnem poreklu opredeljuje kot občutljive osebne podatke (19. člen), za katere predvideva še posebej strog režim obdelave, določen z zakonom in upoštevajoč posebne pogoje (13. člen). Ker se torej podatki po etnični pripadnosti v Sloveniji ne smejo zbirati, je pristojni organ za narodnosti na podlagi sklepa Komisije Vlade RS za zaščito romske skupnosti z dne 13. 3. 2014 in delovnih sestankov s pristojnimi organi (SURS, Informacijski pooblaščenec RS) z namenom zagotovitve pregleda stanja na področju družbenega vključevanja Romov preko raziskave pristopil k pripravi pregleda stanja na področjih, pomembnih za uspešno vključevanje Romov v družbo: izobraževanje, zaposlovanje, zdravje, bivanjske razmere, diskriminacija in položaj žensk in deklic, kar bo podlaga za nadaljnje urejanje teh področij in pripravo ustreznih ukrepov.

3.4. PODLAGE ZA NAČRTOVANJE IN ČRPANJE SREDSTEV EVROPSKIH STRUKTURNIH SKLADOV V OKVIRU FINANČNE PERSPEKTIVE 2014-2020

Vlada je novembra 2014 sprejela Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020, ki ga je na podlagi prispevkov ministrstev in ostalih deležnikov pripravila pristojna služba za razvoj in evropsko kohezijsko politiko.

Enoten Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020⁵ je izvedbeni dokument, ki bo podlaga za črpanje 3,2 milijarde evrov razpoložljivih sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), Evropskega socialnega sklada (ESS) in Kohezijskega sklada (KS) v obdobju 2014-2020. Dokument, v katerem so opredeljene prednostne naložbe, v katere bo Slovenija vlagala sredstva v naslednjih sedmih letih, je skladen s Partnerskim sporazumom med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014-2020⁶, ki ga je EK potrdila 30. 10. 2014, in sledi strategiji EU 2020 ter ustreza zahtevam posameznega sklada EU, tako da bo zagotovljena ekonomska, socialna in teritorialna kohezija.

Slovenija se je odločila, da bo sledila in v celoti izkoristila priložnosti, ki jih nudi novi pravni okvir Evropskih strukturnih in investicijskih skladov. Kljub temu, da imamo dve kohezijski regiji, se je Slovenija odločila za pripravo skupnega operativnega programa (OP), ki v enem OP združuje vse razvojne izzive, ki se financirajo iz kohezijske politike. Slovenija je bila že od samega začetka odločen zagovornik celostnega pristopa in k rezultatom usmerjene kohezijske politike, zato ni presenetljivo, da bo uporabila vse navedene možnosti (teritorialno ciljanje, v skupnost usmerjen lokalni razvoj in trajnostni urbani razvoj).

Romi so kot ciljna skupina izrecno obravnavani v okviru prednostne osi 9 – »socialna vključenost in zmanjševanje revščine« – s posebnim poudarkom na največji investicijski prioriteti: »aktivno vključevanje, vključno z namenom spodbujanja enakih možnosti in aktivnim sodelovanjem ter izboljšanjem zaposljivosti«, ki je ena od petih opredeljenih prioritete v okviru te prednostne osi. Znotraj te investicijske prioritete so predvideni trije različni specifični cilji, ki naj bi jih dosegli z naslednjimi ukrepi: (i) vzpostavitev integriranega modela socialnega aktiviranja, (ii) opolnomočenje ciljnih skupin, z namenom približanja trgu dela in (iii) preprečevanje zdrsa v revščino ali socialno izključenost ter zmanjševanje neenakosti v zdravju. V slednji (poleg vseh ostalih) so Romi predvideni kot ena od glavnih ciljnih skupin. V okviru te investicijske prioritete bodo vse dejavnosti financirane v okviru Evropskega socialnega sklada.

⁵ Dokument dostopen preko <http://www.eu-skladi.si/2014-2020/operativni-program-za-obdobje-2014-2020> (20. 3. 2015).

⁶ Dokument dostopen preko <http://www.eu-skladi.si/2014-2020/partnerski-sporazum-med-republiko-slovenijo-in-evropsko-komisijo> (20. 3. 2015).

Eden od investicijskih prioritet v okviru prednostne osi 9 so tudi »Strategije naložb pod vodstvom Skupnosti lokalnega razvoja CLLD«, ki se bodo izvajale in financirale preko Sklada za regionalni razvoj (ESRR). ESRR bo podpiral aktivnosti na celotnem območju lokalnih akcijskih skupin (LAS) in v naseljih, kjer živi več kot 10.000 prebivalcev, razen v urbanih naseljih mestnih občin, ki bodo prejemale pomoč v okviru mehanizma CTN (celostne teritorialne naložbe). Kombinacija podpore iz treh skladov (EKSRP, ESRR in ESPR) se bo uporabljala za izvajanje strategij lokalnega razvoja (SLR), tako da bo vsak sklad prispeval k uresničevanju ciljev posameznega programa. SLR bodo lahko črpale iz vseh treh skladov, in sicer če bodo izpolnjeni vsi kriteriji upravičenosti in če bodo zajete posebne potrebe in izzivi posameznega LAS območja. To bo zagotovilo celosten pristop k reševanju lokalnih razvojnih izzivov.

Romska populacija je izrecno opredeljena kot ciljna skupina tudi v okviru horizontalnih načel OP, in sicer v okviru načela »enakih možnosti in nediskriminacije«. Enake možnosti in nediskriminacijo bo treba spoštovati na ravni operativnega programa, ne glede na različne osebne lastnosti (na primer starost, invalidnost, rasa ali narodnost, vera ali prepričanje, spolna usmerjenost), tako horizontalno skozi integracijo načela nediskriminacije in enakih možnosti kot tudi vertikalno s pomočjo ukrepov, zlasti v okviru prednostnih osi 8, 9 in 10.

Skupna vrednost obeh regij za prednostno os 9 (»socialna vključenost in zmanjševanje revščine«) je 145.249.584,93 EUR iz ESS (80.265.223,81 EUR Vzhodna Slovenija in 64.984.361,12 EUR Zahodna Slovenija) in 75.053.657,36 EUR iz ESRR (40.035.380,06 EUR Vzhodna Slovenija in 35.018.277,30 EUR Zahodna Slovenija). Iz ESS bo glavni investicijski prioriteti »Dejavna vključenost, vključno z namenom spodbujanja enakih možnosti in aktivnim sodelovanjem ter izboljšanjem zaposljivosti« namenjenih 90.152.585,06 EUR, investicijski prioriteti »Spodbujanje socialnega podjetništva in poklicnega vključevanja v socialna podjetja ter socialnega in solidarnostnega gospodarstva z namenom, da se omogoči lažji dostop do zaposlitve« 30.049.676,39 EUR in investicijski prioriteti »Izboljšanje dostopa do cenovno dostopnih, trajnostnih in visoko kakovostnih storitev, vključno z zdravstvenimi in socialnimi storitvami splošnega interesa« 25.047.323,48 EUR. Iz ESRR bo investicijski prioriteti »Vlaganje v zdravstveno in socialno infrastrukturo, ki prispeva k nacionalnemu, regionalnemu in lokalnemu razvoju, zmanjševanju neenakosti v smislu zdravstvenega stanja, spodbujanja socialne vključenosti z izboljšanim dostopom do socialnih, kulturnih in rekreacijskih storitev ter prehoda z institucionalnih storitev na storitve, ki temeljijo na skupnosti« namenjenih 45.053.657,36 EUR, 30.000.000,00 EUR pa investicijski prioriteti »Naložbe v okviru strategij CLLD«.

3.5. PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Pristojno ministrstvo je tudi v letu 2014 ustvarjalo pogoje za vključevanje pripadnikov romske skupnosti v sistem vzgoje in izobraževanja in na različne načine zagotavljalo pogoje za dvig njihove izobrazbene ravni.

Pravne podlage s področja vzgoje in izobraževanja s poudarkom na vzgoji in izobraževanju Romov so zakoni in podzakonski akti s področja vzgoje izobraževanja, ki veljajo za vse državljane Slovenije, dodatno pa še dva strateška dokumenta, ki posebej izpostavljata izobraževanje Romov, in sicer Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji (2004) in njena dopolnitev (2011) ter Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v RS za obdobje 2013-2020.

Da bi zmanjšali izobraževalno vrzel med Romi in ostalimi prebivalci, so potrebni različni ukrepi, predvsem ukrepi, ki se izvajajo na podlagi Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji. Ukrepi so v skladu z ZRomS-1 in NPUR 2010-2015. Ti ukrepi se financirajo iz integralnega proračuna (uresničevanje pravnih podlag v praksi), iz sredstev evropskih strukturnih skladov (ESS) in iz drugih finančnih sredstev javnih zavodov po 28. členu Zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja.

Predšolska vzgoja

Zgodnje vključevanje v vzgojno-izobraževalni sistem – zagotavljanje pogojev za vključitev v predšolsko vzgojo

Skladno z veljavno zakonodajo so za predšolske oddelke, kamor so vključeni otroci Romi, predvideni posebni normativi in dodatno financiranje iz državnega proračuna. Šestim vrtcem pristojno ministrstvo omogoča boljši kadrovski normativ in obenem sofinancira dodatne materialne stroške.

Pristojno ministrstvo zagotavlja sredstva za plačilo višjih stroškov za oddelke otrok Romov iz državnega proračuna na podlagi tretje alineje prvega odstavka 29. člena *Zakona o vrtcih* v skladu s *Pravilnikom o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje* in *Pravilnikom o metodologiji za oblikovanje cen programov v vrtcih, ki izvajajo javno službo*, s sprejetim finančnim načrtom ministrstva ter na podlagi sklepov ministra št. 602-8/2011 (z dne 17. 1. 2011) in št. 602-13/2011 (z dne 3. 2. 2011).

Višji stroški za delovanje oddelkov otrok Romov se določijo v skladu s *Pravilnikom o metodologiji* in na podlagi ugotovljene organiziranosti teh oddelkov v posameznem vrtcu pod pogoji, ki jih določa 31. člen *Pravilnika o normativih*, tako da se morebitni višji stroški izkažejo po naslednjih elementih, ki veljajo za oblikovanje cene programa:

- stroški dela: upoštevanje normativa iz 31. člena *Pravilnika o normativih*, ki določa, da se pri izvajanju programa za vsaj tri ure dnevno zagotavlja razmerje štirih otrok na zaposlenega v oddelku 1. starostnega obdobja oziroma sedem otrok na zaposlenega v oddelku 2. starostnega obdobja;
- stroški materiala in storitev: morebitni posamezni stroški iz 6. člena *Pravilnika o metodologiji*, preračunani na otroka, ki nastajajo v teh oddelkih in v primerjavi z enakimi stroški presegajo stroške v rednih oddelkih.

Posamezni dodatni materialni stroški so: igrače, didaktični material, čistila, brisače, škornji, copatki itd. Zakonsko so opredeljeni kot višji stroški tisti, ki presegajo višino sredstev, zagotovljenih v rednih oddelkih vrtcev.

Vrtci, ki prejemajo sredstva, so:

- Vrtec Mavrica Trebnje,
- Vrtec Pedenjped Novo mesto,
- Otroški vrtec Metlika,
- Vrtec Lendava,
- Vrtec Murska Sobota,
- Vrtec pri OŠ France Prešeren Črenšovci.

Ukrep delno pokriva tudi projekt »Skupaj do znanja«, predvsem z aktivnostmi v pripravljalnem vrtcu v naselju Kerinov Grm v okviru romskega izobraževalnega inkubatorja Krško, od koder otroke načrtno vključujejo v redne oddelke vrtca, delno pa tudi v aktivnosti romskega izobraževalnega inkubatorja Grosuplje. Trije romski pomočniki so redno aktivni tudi v vrtcih, 19 romskih pomočnikov pa v okviru svojega izobraževanja v letu 2015 opravlja po 75 ur učne prakse v različnih vrtcih, kar naj bi dolgoročno spodbudilo starše Rome za vsaj poskusno vključevanje svojih otrok v redne programe teh vrtcev.

Pri vseh aktivnostih, ki jih izvajajo za predšolske otroke, je poudarek na spoznavanju tako romskega kot slovenskega jezika ter na usvajanju vzorcev osnovne discipline in skupinske dinamike, ki otrokom kasneje omogoča lažji vstop v šolo.

Kazalnik ukrepa - število otrok, vključenih v oblike predšolske vzgoje:

- 18 otrok v pripravljalnem vrtcu v Kerinovem Grmu (povprečna dnevna prisotnost 10 otrok);
- 15 otrok v RII Grosuplje (povprečna dnevna prisotnost 6 otrok).

Osnovnošolsko izobraževanje

V RS je bilo v skladu z normativi iz naslova Romov na osnovnih šolah v šolskem letu 2013/14 dodatno sofinanciranih:

- 18 delovnih mest drugega učitelja v 1. razredu,
- 65 delovnih mest svetovalnega delavca in učitelja DSP za učence Rome,
- 2,9 gospodinjca.

V skladu z merili za oblikovanje oddelkov je v osnovni šoli znižan normativ v oddelku, v katerem so najmanj trije romski učenci. Zato je bilo v šolskem letu 2013/14 v osnovnih šolah oblikovanih dodatnih 50 oddelkov na razredni stopnji in dodatnih 23 oddelkov na predmetni stopnji.

Zagotovljeni so bili tudi dodatni materialni stroški za učence Rome, in sicer za sofinanciranje učnih pripomočkov in nekaterih stroškov v zvezi z dnevi dejavnosti in ekskurzijami (povprečno 69,60 EUR na učenca Roma letno).

Šola pri dodeljevanju sredstev upošteva zlasti naslednje kriterije:

- prejemanje denarne socialne pomoči po predpisih o socialnem varstvu,
- višina dohodkov na družinskega člana,
- višina otroških dodatkov,
- brezposelnost staršev,
- dolgotrajna bolezen v družini,
- dolgotrajnejši socialni problemi in druge specifike v družini.

V slovenskih šolah se izvajajo tudi izbirni predmeti na temo romske kulture, zgodovine in jezika oz. različnih kultur. V tabeli sta navedena dva izbirna predmeta s tega področja in število učencev, ki taka predmeta izbirajo.

Izbirni predmeti v OŠ v šolskem letu 2013/14

IZBIRNI PREDMET	Št. šol	Št. učencev
Romska kultura	4	29
Srečanja s kulturami in načini življenja	6	55

Izobraževanje odraslih

Skladno z vizijo in s cilji *Resolucije o Nacionalnem programu izobraževanja v RS za obdobje 2013-2020* (ReNPIO13-20) je bila v okoljih, kjer živijo Romi, pozornost posvečena izvajanju svetovalne in informativne dejavnosti za ranljive skupine odraslih, v katere se uvrščajo Romi, izvajanju javnoveljavnih programov za manj izobražene, ranljive skupine in osipnike ter izvajanju drugih neformalnih programov za izboljšanje temeljnih zmožnosti.

V letu 2014 so se Romi na področju izvajanja izobraževanja odraslih uspešno vključevali v programe in projekte, kot so projektno učenje za mlajše odrasle, neformalno izobraževanje odraslih – dvig ravni pismenosti in osnovna šola za odrasle. Porast števila Romov je zaznati med uporabniki središč za samostojno učenje, v centrih medgeneracijskega učenja in med udeleženci tedna vseživljenjskega učenja. Največji delež odraslih Romov je v preteklem letu koristil storitve informativne-svetovalne dejavnosti za odrasle (ISIO), predvsem svetovanja za brezposelne osebe.

Okvirno število odraslih Romov, vključenih v letu 2014 v programe, projekte in dejavnosti na področju izvajanja izobraževanja odraslih, sofinancirane s strani pristojnega ministrstva:

- Andragoški zavod Maribor, Ljudska univerza: 432 Romov;
- Ljudska univerza Lendava: 103 Romi;
- Ljudska univerza Murska Sobota: 562 Romov;
- Razvojno izobraževalni center Novo mesto: 437 Romov;
- Ljudska univerza Kočevje: 179 Romov;
- Center za izobraževanje in kulturo Trebnje: 102 Roma;
- Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj: 47 Romov.

Skupno okvirno število odraslih Romov, ki so se v letu 2014 vključili v programe izobraževanja odraslih, je 1.862 oseb. Za izvedbo programov izvajanja izobraževanja odraslih je bilo v letu 2014 namenjenih okvirno 556.500,00 EUR.

Primeri dobrih praks (projekti in tematske konference)

Projekt »Skupaj do znanja v letu 2014«

Projekt »Skupaj do znanja – Uresničevanje ciljev *Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v RS*« je namenjen razvijanju in nadgradnji inovativnih in alternativnih oblik vzgojno-izobraževalnega dela za uspešnejše vključevanje otrok in učencev Romov v sistem vzgoje in izobraževanja.

V okviru projekta svoje delo v 31 šolah in vrtcih opravljajo romski pomočniki, ki otrokom Romom pomagajo pri premagovanju čustvenih in jezikovnih ovir, predstavljajo pa tudi vezni člen med starši in šolo. Na 15 lokacijah se izvaja program romskih izobraževalnih inkubatorjev, ki vključuje učno pomoč romskim učencem in različne priložnosti tako za šolske kot predšolske otroke. V naselju Kerinov Grm deluje pripravljalni vrtec, na različnih lokacijah po Sloveniji pa za otroke Rome izvajajo tudi številne obšolske dejavnosti v obliki učenja na prostem in strokovnih ekskurzij.

Z izjemo obšolskih dejavnosti so se vse naštetje aktivnosti izvajale že v okviru preteklih projektov. Posebnost projekta »Skupaj do znanja« je v tem, da aktivnosti povezuje v smiselno celoto in s tem ustvarja pozitivne sinergijske učinke. Romski pomočniki tako poleg dela v šoli sodelujejo tudi pri aktivnostih v okoljih, kjer otroci živijo; izvajalci učne pomoči iz romskih izobraževalnih inkubatorjev sodelujejo s šolami; oboji pa sodelujejo tudi pri izvedbi obšolskih dejavnosti za otroke Rome, ki jih izvajajo učitelji Centra šolskih in obšolskih dejavnosti.

Projektne aktivnosti se prvenstveno izvajajo v okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, saj so dosedanje evalvacije pokazale, da je za uspešno vključevanje otrok Romov pomembno dvigniti socialni in kulturni kapital romske skupnosti. S projektom želijo dolgoročno doseči, da se bodo otroci Romi pogosteje vključevali v različne oblike predšolskih programov, da bodo bolj uspešni v vzgojno-izobraževalnem sistemu ter da bodo manj opuščali izobraževanje; obenem pa želijo zmanjšati predsodke med strokovnimi delavci, ki se z otroki Romi srečujejo v sistemu vzgoje in izobraževanja.

Operacijo delno financira Evropska unija iz ESS (85 %) ter pristojno ministrstvo (15 %). Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, 3. razvojne prioritete: »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja«; prednostne usmeritve 3.1. »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«.

Za izvedbo projektnih aktivnosti je namenjenih 1.500.000 EUR, od tega 750.000 EUR v proračunskem letu 2014 in 750.000 EUR v proračunskem letu 2015.

Doseženi projektni kazalniki v letu 2014:

- število načrtov osnovnih šol in vrtcev: 15,
- število vključenih romskih pomočnikov: 22,
- število vključenih romskih otrok in učencev: več kot 400,
- število vključenih vzgojno-izobraževalnih zavodov: 31,
- število učiteljev in mentorjev: 44.

Zaposlenih v okviru projekta Skupaj do znanja je 57 (brez avtorskih in podjemnih pogodbenih delavcev, študentov ter brez povečanih obsegov dela učiteljev, ki so po FN na plačah, in računovodske službe, ki so po FN na pavšalu). Od tega:

- 42 za 100% (40 na plačah, od teh je ena trenutno na porodniški, 2 na pavšalu)
- 1 za 75% (na plačah)
- 13 za 50% (12 na plačah, 1 na pavšalu)
- 1 za 20% kot dopolnilna zaposlitev (na plačah).

Ocena je, da je Romov med njimi 25, od tega 24 zaposlenih za 100% (ena od njih je sicer na porodniški), eden pa za 50%.

Romski pomočniki

Vloga romskega pomočnika je večplastna. Po eni strani predstavlja tisto osebo v šoli ali vrtcu, na katero se otroci Romi lahko obrnejo po pomoč pri premagovanju različnih težav, in v tem okviru sodeluje s strokovnimi delavci šole ali vrtca, po drugi strani pa je njegova naloga pomoč staršem otrok Romov pri stikih s šolo ali z vrtcem. Romski pomočnik tako predstavlja glavni vezni člen med šolo ali vrtcem in romsko skupnostjo.

Romski pomočniki se v okviru projekta tudi izobražujejo po programu Predšolska vzgoja – srednje strokovno izobraževanje. Načrtujejo, da bo večina romskih pomočnikov do konca projekta opravila poklicno maturo in s tem pridobila formalno izobrazbo na področju dela z otroki.

Udeleženci:

- romski pomočniki,
- vsi učenci Romi v šolah, kjer so prisotni romski pomočniki,
- ostali učenci, ki se udeležujejo delavnic, ki jih izvajajo romski pomočniki,
- učitelji, ki na teh šolah delajo z učenci Romi,
- mentorji romskih pomočnikov,
- starši otrok Romov.

Sredstva:

- 562.498,96 EUR namenjenih za to aktivnost v času trajanja celotnega projekta,
- 276.206,78 EUR porabljenih sredstev v letu 2014.

Romski izobraževalni inkubatorji (RII)

Dosedanje evalvacije so pokazale, da je za uspešno vključevanje otrok Romov pomembno dvigniti socialni in kulturni kapital romske skupnosti, kar se najlažje doseže z izvedbo aktivnosti v okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti. S tem namenom so se že leta 2010 v okviru projekta »Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti« pričeli vzpostavljati romski izobraževalni inkubatorji.

Romski izobraževalni inkubatorji so ponekod organizirani kot prostori, v katerih se odvijajo načrtani vsebinski programi, ponekod pa gre za programe, ki se odvijajo v šoli ali na domovih posameznih učencev. Ime »inkubator« nakazuje, da gre za prostore in programe, ki omogočajo mladim osebno rast in razvoj na različnih področjih, od dvigovanja učne uspešnosti s pomočjo neformalnega izobraževanja do razvijanja individualnih interesov in kakovostnega preživljanja prostega časa.

Romski izobraževalni inkubatorji ponujajo romski skupnosti prostor, kjer se lahko odvijajo aktivnosti, ki jih romska skupnost (tako kot vsaka druga skupnost) potrebuje, pa naj gre za vzgojno-izobraževalne ali druge aktivnosti, katerih namen je druženje in skupno delovanje. Inkubatorji naj bi tako imeli povezovalno funkcijo znotraj romskega naselja. V romskih izobraževalnih inkubatorjih organizirajo zlasti dejavnosti, kot je učna pomoč za romske učence in dijake, ter različne prostočasne delavnice za učence in predšolske otroke. Prek teh dejavnosti se inkubatorji in s tem tudi romska naselja povezujejo z osnovnimi šolami in vrtci v lokalnem okolju. Izvajalci učne pomoči z usmerjenim delom v inkubatorjih otroke in mladino spodbujajo k uspešnemu vključevanju v vzgojno-izobraževalni proces, k izoblikovanju poklicnih ciljev, k dviganju motivacije in interesa za dokončanje osnovne šole oziroma nadaljevanje šolanja.

Inkubator v naselju v prvi vrsti omogoča otrokom kakovostno preživljanje prostega časa. Učenci, ki obiskujejo inkubatorje, imajo priložnost izkusiti uspeh, sprostitev, zadovoljstvo, prijateljstvo in priznanje ter pridobiti izkušnje skupinske dinamike in interakcije, delovanja v majhnih skupinah, javnega nastopanja in ne nazadnje občutek za odgovornost. Vključevanje in aktivno sodelovanje romskih otrok v inkubatorjih pomeni povečevanje njihovega socialnega in kulturnega kapitala.

V okviru projekta na 15 lokacijah deluje 8 romskih izobraževalnih inkubatorjev, ki so organizirani glede na posebnosti posameznega lokalnega okolja:

- RII Prekmurje (stalno Vanča vas – Borejci),
- RII Maribor (stalno OŠ Janka Padežnika in OŠ Franceta Prešerna),
- RII Grosuplje (stalno Smrekec ter občasno Oaza, Polica, Mali Vrh pri Šmarju in OŠ Louisa Adamiča Grosuplje),
- RII Trebnje (stalno Vejar in občasno OŠ Trebnje),
- RII Novo mesto (stalno Brezje in Šmihel),
- RII Škocjan (stalno Dobruška vas),
- RII Krško (stalno Kerinov Grm),
- RII Bela Krajina (stalno Lokve – po domovih učencev).

Lokacije so se od začetka projekta sproti dodajale glede na priložnosti na terenu ter kadrovske in finančne zmožnosti v okviru projekta.

V vseh inkubatorjih se dnevno izvajajo dodatna učna pomoč in prostočasne delavnice. Z vsebino delavnic se prilagajajo interesom otrok. Med drugim so organizirali delavnice tujih jezikov, plesne, lutkovne, naravoslovne, likovne in razne ustvarjalne delavnice, športne igre in tečaje, pravljичne urice, kuharske delavnice ter različne delavnice za razvijanje socialnih veščin.

V okviru RII Prekmurje deluje še nogometna šola, ki jo vodita dva trenerja, njen namen pa je otrokom in starejšim približati zdrav način življenja ter omogočiti pravilen psihofizični razvoj otrok. V RII Krško deluje tudi pripravljalni vrtec za otroke do petega leta starosti, ki se ob pomoči strokovnih delavcev skupaj s starši pripravljajo za vključitev v redne oddelke vrtca.

Udeleženci:

- učenci Romi, ki obiskujejo aktivnosti romskih izobraževalnih inkubatorjev,
- otroci Romi, ki obiskujejo pripravljalni vrtec,
- izvajalci programa romskih izobraževalnih inkubatorjev.

Sredstva:

- 490.316,32 EUR namenjenih za to aktivnost v času trajanja celotnega projekta,
- 243.067,63 EUR porabljenih sredstev v letu 2014.

Obšolske dejavnosti

Obšolske dejavnosti so aktivnost, ki se na področje vzgoje in izobraževanja Romov s projektom »Skupaj do znanja« uvaja na novo. Programi, ki so vključeni v ta sklop, predstavljajo drugačen pristop k učenju, ki temelji na motiviranju posameznikov in pridobivanju znanja skozi praktične

izkušnje. Večina aktivnosti se tako odvija na prostem in s pomočjo praktičnih pripomočkov, s katerimi udeleženci spoznavajo različne tematike.

Glavna sklopa v okviru projektne aktivnosti obšolske dejavnosti so program »Moja pot v šolo« in različne strokovne ekskurzije. V okviru programa »Moja pot v šolo« otroci iz štirih naselij na terenu spoznavajo naravne in kulturne značilnosti na poti od svojega doma do šole, ki jo obiskujejo, ter v neposredni okolici svojega kraja. V okviru programa otroci skupaj z učitelji na vsaki lokaciji pripravljajo tudi gradiva za dvojezično publikacijo. Strokovne ekskurzije organizirajo glede na interes udeležencev s pomočjo učiteljev dnevnih centrov Centra šolskih in obšolskih dejavnosti (CŠOD), otrokom pa so na voljo različne dejavnosti, od ogleda kraških jam ali arboretuma do učenja plavanja na slovenski obali.

Obšolske dejavnosti so sicer aktivnost, ki se prepleta z vsemi ostalimi. Ne izvajajo jih le učitelji CŠOD, pri njihovi izvedbi sodelujejo tudi romski pomočniki in izvajalci v RII, ki različne prostočasne dejavnosti izvajajo tudi sami tako v šolah in vrtcih kot v okoljih, kjer pripadniki romske skupnosti živijo. S tem obšolske dejavnosti predstavljajo tisto aktivnost, ki ostale aktivnosti povezuje, otroke pa motivira in jim prinaša dragocene praktične izkušnje in drugačen vidik razumevanja sveta okrog sebe.

Sredstva:

- 166.844,83 EUR namenjenih za to aktivnost v času trajanja celotnega projekta,
- 34.930,18 EUR porabljenih sredstev v letu 2014.

Projekt »Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II«

Projekt je gradil na rezultatih istoimenskega projekta iz razpisa ESS »*Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje I*« iz leta 2008, ki ga je koordinirala Zveza Romov Slovenije in čigar cilji so bili razviti mehanizme, ki bi pripomogli k učinkovitejšemu vključevanju Romov v vrtce in osnovno šolo, ter pripomoči k poznavanju romske kulture, zgodovine in identitete; osnovni cilj projekta pa je bila uvedba romskega pomočnika. Projekt je prejel posebno omembo na tekmovanju za nagrade *2010 RegioStars Awards*, ki jih podeljuje Evropska komisija.

V evalvaciji, opravljeni po zaključku projekta, je bilo ugotovljeno, da je bil osip v času projekta manjši, zato je prišlo do nadaljevanja. Projekt »Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II« je vodila Ljudska univerza Kočevje (september 2011 – avgust 2014) z željo nadgraditi in dvigniti kakovost dela romskih pomočnikov, kar bi pripomoglo k uspešnejšemu doseganju standardov znanja romskih učencev v osnovni šoli in k njihovemu čim večjemu vključevanju v srednješolsko raven izobraževanja.

Za doseg tega cilja so izobraževali romske pomočnike, da bi se izpolnili pogoji za sistemsko reševanje položaja romskega pomočnika v nacionalnih okvirih. Vsaka šola je morala skupaj z romskim pomočnikom oblikovati načrt vključevanja in dela romskega pomočnika. Prav tako so pripravljali učna gradiva in didaktične pripomočke za otroke in učence. Romski pomočniki so delovali kot most med naseljem in šolo, niso pa bili vključeni v aktivnosti romskega izobraževalnega inkubatorja. Pokazalo se je tudi, da je nujno tesnejše sodelovanje s širšo lokalno skupnostjo, zato so v novih aktivnostih za boljšo vzgojo in izobraževanje Romov dali večjo podporo razvoju šolskih in obšolskih dejavnosti v smislu podpore vzpostavljanju mrež med romskimi naselji, šolami in širšo lokalno skupnostjo oziroma povezovanju različnih akterjev na lokalni ravni. Takšno povezovanje pripomore k boljšemu zaključevanju osnovne šole in večjemu vključevanju v srednješolsko izobraževanje.

Zagotavljanje dostopa do kakovostnih predšolskih programov romskim otrokom in njihovim staršem (PPROS)

Koordinator projekta je Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom; projekt traja od januarja 2014 do decembra 2016, financiran pa je s strani

Open Society Foundations London. Projekt izvaja Pedagoški inštitut, ki je javni zavod s področja vzgoje in izobraževanja. Temeljni cilj projekta je razvoj in izvajanje različnih oblik vzgojno-izobraževalnega dela z namenom zagotavljanja dostopa do kakovostnih predšolskih programov romskim otrokom in njihovim staršem. V okviru projekta skupaj s petimi vrtci razvijajo tri modele dostopa do kakovostnih predšolskih programov:

- model 1 je usmerjen v širjenje ponudbe kakovostnih predšolskih programov za romske otroke, ki niso vključeni v vrtec, in njihove starše;
- model 2 je usmerjen v dvig kakovosti neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela v oddelkih prvega (1-3) in drugega (3-6) starostnega obdobja, v katere so vključeni romski otroci;
- model 3 je usmerjen k hkratnemu delovanju vrtca v smeri širjenja ponudbe za romske otroke, ki niso vključeni v vrtec, in njihove starše, ter višanja kakovosti neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela v oddelkih, v katere so vključeni otroci Romi.

Mreža »Romani Early Years Network Slovenia« (REYN Slovenija)

Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom, je koordinator mreže **REYN Slovenija**, ki je mreža za kakovostno vzgojo in izobraževanje romskih otrok. Povezuje strokovne delavce in aktiviste romske kot tudi drugih narodnosti, ki se na področju zgodnjega razvoja srečujejo z romskimi družinami. Namen mreže je postati inkluzivna, profesionalna in učeča se skupnost, v kateri člani poglobljajo različna znanja in veščine, izmenjujejo izkušnje, promovirajo primere dobrih praks, vzpostavljajo učinkovita partnerstva in skrbijo za profesionalni razvoj. Cilj mreže je oblikovati in razvijati dejavnosti, ki sledijo ISSA načelom kakovostnega pedagoškega dela ter vrednotam, ki so povezane z zagotavljanjem enakih možnosti za razvoj in izobraževanje vseh otrok.

V nadaljevanju je predstavljenih nekaj tematskih konferenc, ki jih je v letu 2014 izvedel Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom. Tematske konference financirajo naročniki (vrtci in OŠ).

Večjezičnost kot izziv pozitivnega pripoznanja

Kraj izvedbe: Vrtec Koper.

Število ur: 8.

Namen konference je bil:

- refleksija in samoevalvacija dosedanje prakse na področju zagotavljanja spodbudnega večjezičnega učnega okolja;
- izboljšanje poznavanja pogojev in ovir za zagotavljanje učne uspešnosti otrok, ki prihajajo iz drugih jezikovnih okolij;
- umeščanje večjezičnosti v kontekst inkluzivne teorije in prakse;
- razvoj senzibilnosti do potreb, situacij otrok in družin, ki prihajajo iz drugih jezikovnih okolij.

Predvideni učinki so: profesionalna refleksija, spreminjanje interakcij z otroki in družinami iz drugih jezikovnih okolij, priprava ustreznega fizičnega in socialnega okolja za razvoj in učenje otrok, ki prihajajo iz drugih jezikovnih okolij z namenom ohranjanja prvega jezika in učenja drugega jezika ter razvoja predopismenjevalnih veščin.

Konference se je udeležilo 60 strokovnih delavcev.

Kakovostne interakcije – večjezičnost kot stičišče različnih kultur v vrtcu

Kraj izvedbe: Vrtec Trbovlje.

Število ur: 8.

Namen konference je bil:

- refleksija in samoevalvacija dosedanje prakse na področju zagotavljanja spodbudnega večjezičnega učnega okolja;
- senzibilizacija strokovnih delavcev za potrebe otrok in družin, ki prihajajo iz drugih jezikovnih okolij;
- pripoznanje različnosti kot kurikularne obogatitve in priložnosti za socialno transformacijo;

- spoznavanje procesa učenja prvega in drugega jezika.

Predvideni učinki so bili: profesionalna refleksija, spreminjanje interakcij z otroki in družinami iz drugih jezikovnih okolij, priprava ustreznega fizičnega in socialnega okolja za razvoj in učenje otrok, ki prihajajo iz drugih jezikovnih okolij z namenom ohranjanja prvega jezika in učenja drugega jezika ter razvoja predopismenjevalnih veščin.

Konference se je udeležilo 40 strokovnih delavcev.

Inkluzija, različnost in demokratične vrednote

Kraj izvedbe: OŠ Polhov Gradec.

Število ur: 24.

Namen:

- profesionalna refleksija razumevanja in zagotavljanja inkluzije, različnosti in demokratičnih vrednot;
- inkluzija, različnost in demokratične vrednote kot načelo procesne kakovosti;
- spoznavanje načel zagotavljanja enakih možnosti za sodelovanje in učenje vsakemu otroku in družini ne glede na spol, raso, etnično pripadnost, kulturo, materni jezik, veroizpoved, tip družine, socialni in ekonomski status, starost in posebne potrebe;
- spoznavanje razvoja razumevanja, sprejemanja in cenjenja različnosti;
- spoznavanje strategij razumevanja vrednot civilne družbe in razvoja veščin, potrebnih za sodelovanje.

Predvideni učinki so bili: zmožnost refleksije in samoocenevanja inkluzije, različnosti in demokratičnih vrednot za zagotavljanje enakih možnosti v vzgoji. Zmožnost načrtovanja in spreminjanja lastne prakse z namenom zagotavljanja vzgoje za demokracijo.

Konference se je udeležilo 30 strokovnih delavcev.

3.6. PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN TRGA DELA

Pristojno ministrstvo se aktivno in v skladu s pristojnostmi ter razpoložljivimi finančnimi sredstvi že vsa leta trudi za izboljšanje položaja ranljivih ciljnih skupin in posameznikov, kamor sodijo tudi Romi. V ta namen pristojno ministrstvo aktivno sodeluje z vsemi deležniki, resorji, strokovnimi inštitucijami in organizacijami civilne in nevladne sfere tako na nacionalni kakor tudi lokalni ravni.

V letu 2014 je bilo v ukrepe aktivne politike zaposlovanja (APZ), dejavnosti v okviru Storitev za trg dela in v Karierna središča vključenih skupaj **2.445 Romov**, od tega je bilo v programe APZ vključenih **439 Romov**, v dejavnosti storitev za trg dela **156 Romov** ter v karierna središča **1.850 Romov**.

Zavod RS za zaposlovanje (ZRSZ), ki izvaja ukrepe APZ, v evidenci brezposelnih oseb ne vodi ločeno Romov, saj za zbiranje podatkov glede etnične pripadnosti nima zakonske podlage. ZRSZ v evidenci brezposelnih oseb beleži le tiste Rome, ki se v postopku izdelave zaposlitvenega načrta, ali v katerem koli postopku obravnave na ZRSZ sami opredelijo za Rome.

Tabela: Število Romov vključenih v posamezni program APZ, delavnice v okviru Storitev za trg dela in v Karierna središča v letu 2014

	Št. vključenih od jan. do dec. 2014
I. PROGRAMI APZ	
1.1.1.1. Nacionalne poklicne kvalifikacije - Priprave na potrjevanje	12
1.1.1.2. Nacionalne poklicne kvalifikacije - Potrjevanje	11
1.1.2.1. Institucionalno usposabljanje	91

1.1.2.6. PUM - Projektno učenje za mlade 2013 -2015	20
1.1.2.3. Vključitev brezposelnih oseb v podporne in razvojne programe	3
1.1.2.4. Za Pokolpje - aktivno in dejavno	1
1.1.4.4. Usposabljanje na delovnem mestu 2012/2013	4
1.1.4.5. Delovni preizkus	2
1.2.1.2. Programi formalnega izobraževanja 2013/2014	35
1.2.1.3. Programi formalnega izobraževanja 2014/2015	94
SKUPAJ UKREP 1: USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE	273
3.1.1.7. Zaposli.me PLUS	1
3.1.1.4. Zaposli.me 5/2014	2
3.1.2.1.. Prvi izziv 2014	3
3.1.2.2. Zaposli.me 6/2014	2
SKUPAJ UKREP 3: SPODBUDE ZA ZAPOSLOVANJE	8
4.1.1.1. Javna dela	146
4.2.1.2. Spodbujanje socialne vključenosti in enakih možnosti na trgu dela	12
SKUPAJ UKREP 4: KREIRANJE DELOVNIH MEST	158
Skupaj PROGRAMI APZ	439
II. STORITVE ZA TRG DELA	
9.1.2.1. Delavnice ZRSZ	1
9.1.2.2. delavnica Kariera po petdesetem	2
9.1.2.2. delavnica Učinkovit nastop na trgu dela	39
9.1.4.1. delavnica Svetovalnica	65
9.2.1.1. Zdravstveno zaposlitveno svetovanje	49
Skupaj STORITVE ZA TRG DELA	156
Skupaj PROGRAMI APZ in STORITVE ZA TRG DELA	595
III. Karierna središča (obiski in svetovanja); bivši CIPS-i	1.850
Skupaj PROGRAMI APZ, STORITVE ZA TRG DELA in Karierna središča	2.445

Vir: ZRSZ

Doseženo število vključenih brezposelnih Romov v aktivnosti ZRSZ je bilo v letu 2014 večje od planiranega števila skupnih vključitev (plan 2014: skupaj vključenih 2.100 Romov v različne spodbude za zaposlitev).

Na podlagi določb Zakona o urejanju trga dela (ZUTD) so se Romi v letu 2014 vključevali tudi v različne delavnice v okviru Storitve za trg dela, ki jih izvajajo koncesionarji. Namen izvajanja teh delavnic je pridobivanje veščin za spoznavanje posameznikovih interesov in kompetenc, možnosti v okolju, učenje ter odločanje in uresničevanje zaposlitvenih in kariernih ciljev. Pomembnost vključitve v navedene delavnice se izraža v podpori za hitrejši prehod med zaposlitvijo in brezposelnostjo, kar prispeva k manjši socialni izključenosti Romov.

Karierna središča, v katerih ZRSZ nudi aktivnosti, namenjene iskanju zaposlitve in vseživljenjske karierni orientacije, so nadomestili Centri za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS). Ta dejavnost na podlagi določb ZUTD ne sodi več v ukrepe APZ, vendar dejavnost ZRSZ še izvaja in spremlja število oseb, ki v središčih pridobijo informacije o izobraževanju in možnostih zaposlovanja. V kariernih središčih je pridobilo ustrezno pomoč 1.850 Romov.

Kljub temu, da je bilo v programe APZ v letu 2014 vključenih nekoliko več Romov, kot je ministrstvo načrtovalo, vključitve predstavljajo realizacijo sredstev v višini 1,6 mio EUR, kar ustreza planiranim sredstvom, saj vključevanje brezposelnih Romov v aktivnosti kariernih središč ne predstavlja večjih stroškov.

Projekti, sofinancirani iz evropskih strukturnih skladov

Pristojno ministrstvo je v okviru **Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013** (OP RČV), ki predstavlja podlago za črpanje sredstev Evropskega socialnega sklada, predvidelo financiranje projektov, namenjenih Romom. Projekti so usmerjeni k realizaciji splošnega cilja 4. razvojne prioritete: tj. uveljavljanju koncepta enakih možnosti na trgu dela in večje socialne vključenosti ranljivih skupin, kamor spadajo tudi Romi.

Pristojno ministrstvo je tako v obdobju 2007-2013 v okviru OP RČV objavilo več javnih razpisov, v okviru katerih so se izvajali tudi projekti, namenjeni Romom. V letu 2014 se je v okviru Javnega razpisa za spodbujanje enakih možnosti in socialne vključenosti na trgu dela izvajal naslednji projekt:

Projekt »Romano kher-Romska hiša«

Čas projekta: 2011-2014 (zaključen decembra 2014).

Finančna vrednost projekta: 822.075,58 EUR.

Vsebina projekta: v okviru projekta je potekalo usposabljanje za Rome, ki si želijo najti zaposlitev. Cilj je bil opogumiti Rome, izboljšati njihovo samopodobo in jih opremiti z znanji za uspešen vstop na trg dela. Pri tem je bil uporabljen pristop individualne pomoči, ki se je v preteklosti izkazala za najuspešnejšo metodo. Vzpostavljen je bil profil t.i. »zaposlitvenega agenta«, ki Romom omogoča informacije, potrebne za vstop na trg dela, pomoč pri iskanju potencialnih delodajalcev, obenem pa tudi stik delodajalcev s to ciljno skupino. Obenem so bile v okviru projekta izvedene delavnice za usposabljanje romskih svetnikov, saj je za enakost možnosti na trgu dela ključno predstavljanje romskih interesov in sodelovanje na politični ravni. Na tak način se je oblikovala mreža med romskimi svetniki, kar naj bi pripomoglo k izmenjavi znanj in izkušenj. Tretji del projekta se je nanašal na vzpostavitev romske akademske mreže, kjer je bila omogočena povezava med študenti Univerze v Ljubljani in romskimi predstavniki in aktivisti v luči dviga socialnega kapitala romskih predstavnikov.

V projekt je bilo vključenih 100 Romov, ki so se usposabljali za večjo možnost zaposlitve, kjer se je preko pomoči zaposlitvenega agenta pričakovalo 25 zaposlitev Romov. V usposabljanje za romske aktiviste je bilo vključenih 30 oseb, neposredno pa je bila tekom projekta omogočena zaposlitev štirim Romom za pripravo in izvedbo projektov.

Prav tako so se v letu 2014 v okviru Javnega razpisa za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva II. izvajali trije projekti, v katerih so bili kot ranljiva ciljna skupina vključeni tudi pripadniki romske skupnosti.

Projekt »Razvoj turizma na eko-socialni kmetiji Korenika«

Čas projekta: 2012-2015.

Finančna vrednost projekta: 299.952,75 EUR.

Vsebina projekta: v okviru projekta je pristojno ministrstvo podprlo razvoj turistične ponudbe na eko-socialni kmetiji Korenika. V prvi fazi projekta je bil vzpostavljen zeliščni vrt in zunanji prostor za pogostitve obiskovalcev, v drugem delu pa preureditev obstoječega gospodarskega poslopja v razstavno/delavniško/prodajni prostor. 12 oseb iz ranljivih ciljnih skupin, med drugim tudi pripadniki romske skupnosti, so se v okviru usposabljanja izučili za tradicionalna kmečka opravila, kot so oranje, setev, žetev in mlačev. Organizirane bodo različne etnološke prireditve, kjer bodo praktično prikazani tradicionalni običaji in obrti. 3 osebe iz ranljivih ciljnih skupin pa bo tekom projekta zaposlenih za obdobje najmanj 18 mesecev.

Projekt »Razvoj socialnih tržnih produktov v agroživilstvu«

Čas projekta: 2012-2015.

Finančna vrednost projekta: 299.124,85 EUR.

Vsebina projekta: Prijavitelj je v okviru projekta načrtoval pripravo programa usposabljanja in načrtoval usposobiti 10 oseb iz različnih ciljnih skupin (starejši od 50, mladi, invalidi, Romi, obsojenci) za opravljanje različnih del na področju agroživilstva, predvsem priprave živil za trg

in predelave živil (kot. npr. stiskanje olj, predelava sokov, sušenje zelenjave) ter načrtoval razviti vsaj 3 zdrava prehranska izdelka namenjena potrošnikom. Trem osebam iz ranljivih ciljnih skupin bo po usposabljanju ponujena zaposlitev za obdobje najmanj 18 mesecev. Do sedaj je upravičenec že končal z usposabljanji, med katerimi sta bili tudi dve osebi pripadnici romske skupnosti. Od skupaj 3 zaposlenih oseb v dejavnosti socialnega podjetništva je ena oseba pripadnica romske skupnosti.

Projekt »Romska gostilna- Romani kafenava«

Čas projekta: 2012-2015.

Finančna vrednost projekta: 299.984,30 EUR.

Vsebina projekta: Romska gostilna predstavlja pilotni projekt, s katerim prijavitelj ne želi vzpostaviti zgolj vzorčnega primera romske gostilne v Mariboru, ampak jo želi kot primer dobre prakse širiti na nacionalni ravni in tudi na Balkanu ter v EU. Projekt romske restavracije je večdimenzionalen, saj vpliva tako na ohranitev romske kulture (umetnost, kulinarika, romski stil okrasitve, jezik,...) kot na motivacijo in vključevanje Romov v družbo in delovno okolje, na širjenje znanja med Romi in na spodbujanje učenja med pripadniki romske skupnosti. Prav tako pripomore k zmanjševanju predsodkov in stereotipov o Romih pri večinskem prebivalstvu, povezuje lokalno skupnost ter spodbuja medetično sožitje in sobivanje. Do sedaj je upravičenec zaključil s programom usposabljanj in je zaradi izjemnega odziva med pripadniki romske skupnosti v usposabljanje vključil več oseb, kot jih je prvotno načrtoval, in sicer 23. Vse osebe so uspešno zaključile s programom usposabljanja. Slavnostna otvoritev romske gostilne je bila aprila 2014, pred tem pa se je v okviru projekta zaposlilo 15 Romov za delo v restavraciji (5 v okviru omenjenega projekta, 10 pa v okviru javnih del, ki so bila namenjena izključno za socialna podjetja). Projekt je doživel tudi izredno veliko medijsko pozornost.

3.7. PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN ENAKIH MOŽNOSTI

Aktivnosti na področju socialnega varstva so tudi v letu 2014 potekale v skladu s pristojnostmi in na podlagi v preteklosti sprejetih nacionalnih strategij in drugih strateških dokumentov. V letu 2014 je pristojno ministrstvo še naprej sofinanciralo programe v korist romske skupnosti. Gre za naslednje programe:

- program Društva za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto z naslovom Dnevni center za romske otroke, ki ga pristojno ministrstvo sofinancira kot C (petletni) program za obdobje 2013 – 2017. V okviru tega programa se izvajajo aktivnosti dveh dnevnih centrov in sicer, enega v romskem naselju Brezje in drugega v romskem naselju Šmihel;
- program Centra za socialno delo Trebnje, ki ga pristojno ministrstvo sofinancira kot B (enoletni) program za leto 2014, v katerem se sofinancirajo aktivnosti dnevnega centra Kher šu beši v romskem naselju Hudeje.

Programa sta bila izbrana na podlagi rednega letnega javnega razpisa za sofinanciranje socialno varstvenih programov za leto 2014, kjer je med devetimi področji določena točka 8 - Programi za preprečevanje socialne izključenosti Romov, kamor sodijo informacijski in svetovalni programi ter delo na terenu, dnevni centri, programi pomoči in samopomoči.

Oba izvajalca si že desetletja prizadevata promovirati in pospeševati vključenost romskih otrok in posredno tudi njihovih staršev v okolje ter na ta način premagati medgeneracijskega prenosa prikrajšanosti. Z vključevanjem romskih otrok in njihovih staršev v širšo družbo na način, ki omogoča osvajanje znanj in prevzemanje navad in vrednot širše družbe ob hkratnem upoštevanju njihovega posebnega izhodiščnega položaja, kulture, jezika in etnične identitete, vsi skupaj prispevajo k večji vključenosti in opolnomočenju romske skupnosti ter k večji družbeni povezanosti, promociji strpnosti, sodelovanja in medkulturnega dialoga.

Pristojno ministrstvo je z obema izvajalcema za leto 2014 podpisalo letno pogodbo o sofinanciranju stroškov dela in posrednih/materialnih stroškov za izvajanje aktivnosti, kot je razvidno iz spodnje tabele:

<i>Izvajalec</i>	<i>Naziv programa</i>	<i>Višina sofinanciranja (v EUR)</i>
Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto (DRPD NM)	Dnevni center za romske otroke	45.842,70
Center za socialno delo Trebnje	Dnevni center Kher šu beši	24.694,82
Skupaj 2014		70.537,52

Vir: podatki MDDSZ, januar 2015.

Program dnevnega centra Kher šu beši poteka v občini Trebnje in je situiran v naselju Vejar (prej Hudeje) ter je tam prisoten že več let (aprila 2015 bo 6 let). Izvajalci programa ocenjujejo, da so v teh letih uspeli zmanjšati socialno izključenost romskih otrok, saj beležijo boljše udeležbo pri pouku, otroci obiskujejo knjižnico, razne prireditve izven romskega naselja, z dejavnostjo se vzpostavlja zaupanje med izvajalci in predstavniki romske skupnosti.

Preko programa dnevnega centra so v romsko naselje pripeljali tudi veliko prostovoljcev in študentov ter različnih strokovnjakov – na tak način počasi ampak vztrajno omogočajo premostitev razlik med enimi in drugimi.

Dnevni center je za uporabnike odprt od ponedeljka do četrтка od 12. do 17. ure ter v petek od 10. do 15. ure. Enkrat mesečno sta 2 uri v dopoldanskem času namenjeni za izvajanje predavanj oz. delavnic za starše romskih otrok. V počitniškem času je program za uporabnike – otroke in mladostnike odprt od ponedeljka do petka od 9. do 15. ure.

Program Dnevnega centra za romske otroke (Brezje in Šmihel) poteka v občini Novo mesto, in sicer na dveh lokacijah, v dveh največjih romskih naseljih v Novem mestu – naselju Brezje (Dnevni center Brezje) in Šmihel (Dnevni center Šmihel), kjer se vsakodnevno odvijajo različne aktivnosti predvsem za predšolske in šolske otroke ter njihove starše: socialne igre, ustvarjalne delavnice, delavnice o človekovih pravicah po metodi Sveta Evrope KOMPAS, delavnice za višanje socialnega kapitala, delavnice za pridobivanje medkulturnih veščin, plesne in glasbene delavnice, družabne in športne igre, taborniške veščine, aktivnosti za predšolske otroke. Vsak dan poleg vodenih aktivnosti poteka tudi učna pomoč in učenje slovenščine za otroke ter sodelovanje s starši vključenih otrok. Dnevni center Brezje poteka vsak dan od ponedeljka do petka od 13. do 17. ure. V program se kontinuirano vključuje 90 različnih otrok, ki so bili v letu 2014 skupaj vključeni 8.657,55 ur. Pri izvedbi programa je sodelovalo 15 prostovoljcev, ki so opravili 196,45 ur prostovoljnega dela. Dnevni center Šmihel je odprt vsak dan od ponedeljka do petka od 12. do 17. ure. V program se vključuje 30 otrok (od tega 5 predšolskih), ki so bili v letu 2014 skupaj vključeni 3.757,25 ur. Pri izvedbi programa je sodelovalo 6 prostovoljcev, ki so skupaj opravili 349 ur prostovoljnega dela.

Vzporedno z obema programoma poteka tudi sodelovanje s starši vključenih otrok, strokovnimi delavci šol in ostalimi deležniki.

Decembra 2014 je pristojno ministrstvo objavilo nov razpis za sofinanciranje programov socialnega varstva v letu 2015, na podlagi katerega bo izbralo projekte v korist romski skupnosti, v kolikor bodo ustrezali razpisanim pogojem in merilom.

Enake možnosti

Na področju enakih možnosti žensk in moških je pristojno ministrstvo decembra 2014 v okviru sofinanciranja projektov nevladnih organizacij objavilo Javni razpis za sofinanciranje projektov s področja enakosti spolov za leto 2015. Predmet razpisa je sofinanciranje projektov na področju enakosti spolov, katerih namen je krepitev vloge in moči ter preseganje stereotipov in stereotipnih vlog v okviru prednostnih področij oziroma ciljnih skupin:

- migrantske ženske,
- **romske ženske.**

Prisilne poroke

Republika Slovenija je decembra 2014 ratificirala Konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima. Veljavna slovenska zakonodaja je primerljiva z zakonodajo drugih evropskih držav, zato bo konvencija zahtevala le manjše dopolnitve v slovenski zakonodaji, predvsem v Kazenskem zakoniku, kjer bi bila potrebna natančnejša opredelitev nekaterih kaznivih ravnanj po konvenciji (npr. prisilne poroke). Z namenom ugotoviti, kako razširjena je praksa zgodnjih porok in prisilnega poročanja med Romi v Sloveniji je pristojno ministrstvo v letu 2014 naročilo tudi izvedbo **raziskave o prisilnih porokah romskih deklic**, katere namen je bil pridobiti strokovno podlago za nadaljnje razgovore z resornimi organi za sanacijo stanja: vpogled v obseg dejanskega stanja tovrstnih porok (ne le formalnih, ampak tudi kot socializacijski vzorec med romskim prebivalstvom), analiza uresničenih ukrepov, priporočil Evropske komisije in Sveta Evrope ter drugih strateških dokumentov in pridobiti predloge za spremembo zakonodaje na tem področju v luči zaščite največjega interesa otroka (3. člen Konvencije ZN o otrokovih pravicah). Namen raziskave je bil določiti obseg prezgodnjih porok in prisilnih porok romskih deklic (ter tudi dečkov), ugotoviti poglavitne vzroke za to ter posledice, ki jih puščajo tovrstne poročne prakse, s katerimi se soočajo otroci, žrtve prisilnih porok, s ciljem pripraviti predloge in priporočila državi za sistemske rešitve, ki bi pripomogle k odpravi prisilnih porok v Sloveniji. Raziskavo je po naročilu pristojnega ministrstva izdelal Inštitut za socialno varstvo, v okviru raziskave pa so bili izvedeni tudi intervjuji z nekaterimi romskimi deklicami, ki so jih prisilno poročili. Centri za socialno delo namreč beležijo zelo malo zaprosil za izdajo soglasja k sklenitvi zakonske zveze za mladoletne osebe, zelo malo pa je tudi izobraževanj na tem področju, zlasti kot preventiva znotraj romske skupnosti (osveščanje pred posledicami), medtem ko zakonodajno problematika sploh ni urejena – še vedno gre za sistematično kršenje pravic otrok. Na podlagi ugotovitev in priporočil raziskave bo **pristojno ministrstvo začelo konstruktivni dialog z ostalimi resornimi organi za spremembo zakonodaje v luči zaščite interesov mladoletnih oseb, ki so prisiljene v poroke.**

V zvezi z izzivi zgodnjih porok je potrebno izpostaviti tudi projekt Ljudske univerze Kočevje, ki je leta 2014 skupaj s partnerji iz Slovenije, Bolgarije in Italije na razpisu Evropske komisije v okviru programa DAPHNE III uspešno prijavila projekt z naslovom »Zgodnje poroke – kultura ali zloraba?«. Glavni cilji projekta so raziskati sociološki vidik pogleda romske skupnosti na zgodnje poroke, zgodnje zaznavanje težav v romski skupnosti in izobraževanje učiteljev, romskih predstavnikov, strokovnjakov na področju socialnega dela, svetovanja in zdravstvene oskrbe, nevladnih organizacij in policije o tem, kako delovati kot posrednik ob pojavu zgodnje / prisilne poroke. Za doseg te ciljev so v okviru projekta predvidene naslednje aktivnosti: sociološka raziskava »Zgodnje poroke – kultura ali zloraba?«, usposabljanje o mediaciji in obiski »od vrat do vrat«, oblikovanje preventivnih programov za osnovnošolske otroke ter informiranje in promocija o projektu.

3.8. PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

Pravice in dostopnost do zdravstvenega varstva, tako kurativnega kot preventivnega, so enake za vse državljane in državljanke RS.

Ukrepi s področja izboljšanja zdravstvenega varstva Romov so vključeni tudi v NPUR 2010-2015. Izboljšanje zdravstvenega stanja pripadnikov romske skupnosti je eno od prioritetenih

področij NPUR 2010-2015, ki še posebej poudarja pomen in potrebo po izboljšanju zdravstvenih storitev za ženske in otroke. Temu sledita tudi oba ukrepa na tem področju:

- **krepitev in varovanje zdravja romske populacije** – s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah znotraj romske skupnosti – ženske in otroci;
- **konference in strokovna posvetovanja** o zdravju Romov ter podpora za čezmejno sodelovanje glede reševanja vprašanj zdravstvenega varstva Romov.

Med pozitivnimi ukrepi v korist romske skupnosti velja omeniti pripravo in sprejetje »Programa za otroke in mladino 2006 – 2016«, ki v okviru posebnega programskega področja »posebne družbene skrbi« v ciljih posebej izpostavlja tudi skrb za otroke in mladino etničnih skupnosti (Romi), v smeri doseganja izboljšanja njihovega socialnega položaja ter zagotavljanja njihove socialne vključenosti v širše okolje, vključno z ustreznim zdravstvenim varstvom.

Pristojno ministrstvo izvaja ukrepe za izboljšanje zdravstvenega varstva Romov, Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) pa skrbi za redno izvajanje ukrepov na območjih, kjer živijo Romi. Ukrepi se ocenijo vsako leto na podlagi organizacije nacionalnih letnih konferenc o zmanjševanju neenakosti v zdravju romske populacije, zdravju romskih žensk in zdravju romskih otrok, programov za promocijo zdravja med Romi, izvedenih aktivnosti za izboljšanje precepljenosti in hitrejšega iskanja pomoči v zdravstveni dejavnosti in upoštevanja navodil zdravstvenih delavcev ter organizacije delavnic s poudarkom na zdravju v romskih naseljih. Romi so kot ciljna skupina tudi med prednostnimi ciljnimi skupinami projektov, ki se financirajo iz sredstev Norveškega finančnega mehanizma.

Zavod za zdravstveno varstvo Murska Sobota⁷ je v preteklih 6 letih izvajal program spodbujanja zdravja romske skupnosti Khetaun ži sastipe – Skupaj do zdravja preko romskega radia ROMIC. Gre za tedenske radijske oddaje s preventivnimi sporočili s ciljem krepitve zdravja romski skupnosti. V okviru Letnega programa NIJZ so se v letu 2014 izvedle naslednje aktivnosti: nacionalna konferenca o zdravju Romov; izvajanje programa »Spodbujanje zdravja v romski skupnosti«, objava prispevkov o zdravju Romov za romski radio in romski časopis, objava prispevkov o zdravi prehrani v madžarščini za romski radio in romski časopis, aktivna udeležba na aktivnostih, ki jih organizira Zveza Romov Slovenije.

Posebej velja izpostaviti projekt, ki se je izvajal v letu 2014 (in še vedno traja), z naslovom »Sodelovanje za zdravje Romov«, katerega izvajalec je Ljudska univerza Kočevje in ki je namenjen vključevanju romske populacije v sistem zdravstvenega varstva ter se izvaja v okviru Norveškega finančnega mehanizma. Projekt predstavlja odgovor na dolgoletne nerešene izzive na področju vključevanja romske populacije v sistem zdravstvenega varstva. Projekt bo prispeval k zmanjšanju neenakosti med skupinami uporabnikov s ciljem večje ozaveščenosti Romov o pomenu zdravja, izboljšanja komunikacije z javnimi delavci, izboljšanja medinstitucionalnega sodelovanja in zagotovitve trajnostnega financiranja romskega koordinatorja ter mobilnih zdravstvenih storitev. V okviru projekta bo razvitih 5 pilotnih programov za usposabljanje 590 udeležencev. Zasnovan in izveden bo načrt za zdravstveno varstvo na tem področju, ki bo vključeval vsaj 200 obiskov zdravstvenih delavcev. Programi bodo ciljno usmerjeni predvsem v romske skupnosti, še posebej bodo namenjeni ženskam v Jugovzhodni Sloveniji in strokovnjakom, ki delajo z njimi. S pomočjo partnerja iz Norveške se bodo oblikovale podporne mreže za družine odvisnikov in ljudi s težavami v duševnem zdravju v regiji. Projekt bo vključeval tudi prenos dobrih praks iz Norveške.

⁷ Zavod za zdravstveno varstvo Murska Sobota je leta 2013 postal sestavni del NIJZ. Od 1. 1. 2014 namreč v Sloveniji delujeta nova nacionalna inštituta: NIJZ in Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano (NZLOH), ki sta pravna naslednika območnih zavodov za zdravstveno varstvo in Inštituta za varovanje zdravja RS. (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstveni dejavnosti, Uradni list RS, št. 14/13).

V septembru 2014 je v Murski Soboti potekala že 4. nacionalna konferenca o zdravju Romov, ki je kot osrednjo temo obravnavala zdrav načina življenja med romskim prebivalstvom.

3.9. PODROČJE BIVANJSKIH RAZMER

Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti sprejela **temeljno usmeritev k zadržanju obstoječih lokacij romskih naselij** in vzpostavitev njihove legalnosti do stopnje, ki omogoča postopno sanacijo in investicije prek občinskih, regionalnih, državnih ali / in mednarodnih razpisov / projektov. Cilj pri reševanju prostorske problematike romskih naselij je **celovita integracija Romov v slovensko družbo**, t.j. postopno formalno, infrastrukturno in socialno vključevanje romskih naselij v slovenski naselbinski sistem ob vzporedno potekajoči sanaciji teh območij. Ta proces lahko uspešno poteka le **ob partnerstvu občin, Romov in državnih institucij**, v katerem mora vsak od akterjev izpolniti obveznosti iz svojih pristojnosti.

Ključna težava na področju urejanja prostora in okolja je v sami pristojnosti: v Republiki Sloveniji je vzpostavljena lokalna samouprava, ki je zagotovljena že na podlagi ustave. Izhajajoč iz ustave je skladno z določbami 21. člena zakona, ki ureja področje lokalne samouprave, in skladno z zakonom, ki ureja prostorsko načrtovanje, za področje urejanja prostora in prostorsko načrtovanje na lokalni ravni, in s tem **tudi za urejanje naselij, kjer živijo Romi, pristojna samoupravna lokalna skupnost (občina)**. V prvem odstavku 21. člena ZLS določa, da občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena (izvirne naloge), ki jih določi s splošnim aktom občine ali so določene z zakonom. V drugem odstavku istega člena pa je med drugim kot naloga občine za zadovoljevanje potreb svojih prebivalcev, kamor sodijo tudi občani, pripadniki romske skupnosti, navedena naloga: »načrtuje prostorski razvoj, v skladu z zakonom opravlja naloge na področju posegov v prostor in graditve objektov ter zagotavlja javno službo gospodarjenja s stavbnimi zemljišči«. Upoštevajoč ZPNačrt navedena določba ZLS na področju prostorskega načrtovanja pomeni, da občina na svojem območju samostojno določa izhodišča in cilje lastnega prostorskega razvoja, določa rabo prostora in pogoje za umeščanje posegov v prostor ter načrtuje prostorske ureditve lokalnega pomena. Občina vse navedeno načrtuje v občinskih prostorskih aktih, in sicer: v občinskem prostorskem načrtu (OPN) in v občinskem podrobnem prostorskem načrtu (OPPN). Če občina teh pristojnosti ne uresničuje, **država nima vzpostavljenih vzvodov, da bi lahko občino zavezala k vključitvi naselij, kjer živijo Romi, v poselitveni sistem države, prav tako ne k njihovem urejanju in enako tudi ne k sprejemu stanovanjskih programov, na podlagi katerih bi se izvajali javni razpisi za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem** (če bi poleg legalizacije naselij (kjer je to možno) želeli spodbuditi tudi drugačne vzorce bivanja in posledično večjo vključenost v družbo).

V zvezi z urejanjem bivanjskih razmer je **tesno povezano uresničevanje temeljnih človekovih pravic kot so dostop do zdrave pitne vode in sanitarij in dostop do primerne bivališča**. Država, ki je podpisnica mednarodnih dokumentov na področju človekovih pravic, je dolžna te pravice uresničevati, pri čemer odgovornost nosi država oziroma vlada, medtem ko **zaveze iz teh dokumentov veljajo za vse ravni in vse veje oblasti v posamezni državi**. Občine bi torej morale že na podlagi teh mednarodnih dokumentov (npr. konkretno Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin Sveta Evrope, Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah, Konvencije o otrokovih pravicah, itd.) uresničevati prej omenjene človekove pravice za vse prebivalce občine.

Pristojno ministrstvo je v NPUR 2010-2015, katerega eden od prioritarnih ciljev je ureditev bivanjskih razmer romskega prebivalstva, navedeno med nosilci prostorskih ukrepov in sicer v:

- ukrepu 4.1.2.1. *Priprava celovitega strateškega okvira kot osnove za konkretne programe in projekte urejanja romskih naselij. Opredelitev območij romskih naselij in njihove sanacije v okviru postopka priprave OPN (Legalizacija romskih naselij) in*

- ukrepu 4.1.2.2. *Implementacija nakazanih rešitev, ciljev in nalog, ki jih je pripravila Strokovna skupina za reševanje prostorske problematike romskih naselij v okviru priprave OPPN za posamezna romska naselja*).

Ukrep 4.1.2.1. je pristojno ministrstvo že izvedlo, vendar je potrebno ob tem poudariti, da so neposredni nosilec izvajanja ukrepa občine. Cilj navedenega ukrepa je, da se v okviru OPN opredeli območja t.i. »romskih naselij« (določitev razvojnih območij in »legalizacija« obstoječih nelegalnih naselij).

Podatki iz uradnih evidenc, s katerimi razpolaga pristojno ministrstvo, o dinamiki postopkov priprave OPN v občinah z romskih prebivalstvom:

Na podlagi podatkov iz uradnih evidenc, s katerimi razpolaga pristojno ministrstvo, je bil v juliju 2015 povzet pregled postopkov priprave in sprejemanja OPN v občinah, kjer imajo romskega svetnika:

1. Občine v fazi osnutka OPN (5 občin):
 - Občina Beltinci,
 - Občina Kočevje (dopolnjen osnutek),
 - Občina Lendava,
 - Občina Puconci,
 - Občina Cankova.
2. Občine v fazi predloga OPN (1 občina):
 - Občina Krško.
3. Občine, ki so že sprejele OPN (14 občin):
 - Občina Črenšovci,
 - Občina Črnomelj,
 - Občina Dobrovnik,
 - Občina Grosuplje,
 - Občina Kuzma,
 - Občina Metlika,
 - Občina Rogašovci,
 - Občina Semič,
 - Občina Šentjernej (sprejeto brez sklepa vlade o usklajenosti),
 - Občina Tišina,
 - Občina Trebnje,
 - Občina Turnišče,
 - Mestna občina Novo mesto,
 - Mestna občina Murska Sobota.

Podatki o stanju priprave OPN v drugih občinah, kjer tudi živi romsko prebivalstvo:

1. Občine v fazi osnutka OPN (4 občine):
 - Mestna občina Celje,
 - Mestna občina Maribor,
 - Mestna občina Velenje,
 - Občina Škocjan.
2. Občine v fazi predloga OPN (1 občina):
 - Mestna občina Kranj.
3. Občine, ki so že sprejele OPN (7 občin):
 - Občina Brežice,

- Občina Ivančna Gorica,
- Občina Jesenice,
- Mestna občina Ljubljana,
- Občina Ribnica,
- Občina Radovljica (sprejela SPRO in PRO po ZUreP-1 iz leta 2003),
- Občina Žužemberk.

Cilj ukrepa 4.1.2.2. pa je celovito urbanistično urejanje romskih naselij ob sodelovanju romskega in okoliškega prebivalstva in posledično izboljšanje bivalnih razmer romskega prebivalstva. Pristojno ministrstvo v letu 2014 ni izvajalo nikakršnih dodatnih aktivnosti po potrditvi »*Koncepta modernizacije romskih naselij*« na Komisiji Vlade RS za zaščito romske skupnosti leta 2011, saj so tudi za izvajanje tega ukrepa pristojne občine.

Pristojno ministrstvo za namene izboljšanja položaja romske skupnosti in njenih pripadnic in pripadnikov v letu 2014 ni namenjal finančnih sredstev niti iz državnega proračuna niti iz sredstev EU.

Predstavnica pristojnega ministrstva je tudi v letu 2014 aktivno sodelovala v medresorskem delovnem telesu pri Vladi Republike Slovenije – Komisiji Vlade RS za zaščito romske skupnosti.

Na področju prostora, graditve in stanovanj naj bi se ob novelaciji aktualnega NPUR 2010-2015 soočili predvsem z **vprašanjem legalizacije naselij** in sicer skladno z že potrjenim konceptom reševanja prostorske problematike romskih naselij.

Ureditev zemljišč na območju Žabjeka v Novem mestu – aktivnosti pristojnega ministrstva za obrambo

V reševanje na tem področju je pristojno ministrstvo vključeno zaradi uzurpacije območij za potrebe obrambe v naselju Žabjek v Novem mestu, ki je v lasti Republike Slovenije in upravljanju pristojnega ministrstva. Pristojno ministrstvo si vseskozi prizadeva za ureditev zemljišč na območju Žabjeka v Novem mestu (Vojašnica Franca Uršiča), na katera so se Romi naselili še v obdobju bivše JLA. Pristojno ministrstvo je na podlagi takrat sklenjenega dogovora med JLA in Občino Novo mesto, ki se do osamosvojitve ni izvajal, z občino podpisalo dogovor v zadevi določitve namembnosti vojaških objektov v občini Novo mesto.

Pristojno ministrstvo zaradi kompleksnosti problematike zemljišč RS, ki jih zasedajo Romi, sodeluje tudi s Komisijo Vlade RS za zaščito romske skupnosti ter pristojnim organom za narodnosti. Hkrati na podlagi prejetih obvestil, z nadzori in s prijavi pristojnim organom, poskuša preprečiti nove nedovoljene posege na tem območju.

Pristojno ministrstvo si ves čas prizadeva, da se za razreševanje navedene problematike sprejmejo ustrezni prostorski akti, s katerimi bi bili ustvarjeni pogoji za določitev območja, potrebnega za urejanje položaja romske skupnosti na tem območju in je večkrat posredovalo tudi pobude na Mestno občino Novo mesto. Žal so bile v preteklih letih ob sprejemanju občinskih prostorskih aktov zavrjene rešitve, s katerimi bi se to območje dolgoročno opredelilo kot območje namenjeno za poselitev. Območje je zato po veljavnih prostorskih aktih še vedno območje izključne rabe za potrebe obrambe ter po namenski rabi kmetijsko zemljišče. To preprečuje tudi morebitne postopke prenosa zemljišč na lokalno skupnost. Da bi se s prostorskimi akti lažje izvedlo izločitev območja, ki ga zasedajo Romi, od območja vojašnice (območje izključne rabe za potrebe obrambe), je v skladu z dogovori med pristojnimi ministrstvi ter Mestno občino Novo mesto, pristojno ministrstvo že ob usklajevanju smernic 2007 za pripravo OPN, zmanjšalo območje izključne rabe za potrebe obrambe ter v letu 2012 izvedlo parcelacijo. S tem je območje vojašnice s pripadajočim streliščem in vadiščem ločilo od območja, poseljenega z Romi. S sprejemom sprememb in dopolnitvijo obstoječega prostorskega akta, bi pristojnost urejanja nad temi zemljišči prešla na Mestno občino Novo

mesto, ki bi tako suvereno načrtovala ureditve, ki bi zagotavljalale nadaljnjo možnost poselitve in tudi možnost poslovnih dejavnosti romski skupnosti ter omogočale tudi lastniško ureditev teh zemljišč. Kljub večkratnim usklajevanjem na različnih ravneh niso bili izvedeni nobeni drugi ustrezni postopki, niti na ravni pristojnih ministrstev, niti na ravni lokalne skupnosti. Preprečevanje nadaljnjih nedovoljenih posegov na tem območju, ki jih preko pristojnih inšpekcij in drugih državnih organov izvaja pristojno ministrstvo, pomeni le preprečevanje nadaljnje uzurpacije zemljišča v lasti RS in širjenje romskega naselja, nikakor pa to ne predstavlja dolgoročne rešitve, ki jo bo potrebno sprejeti v zvezi s situacijo na območju Žabjeka. Pristojno ministrstvo zato podpira prizadevanja pristojnih državnih organov in še posebej Mestne občine Novo mesto, da se problematika romskega naselja Žabjek, ki posledično predstavlja tudi problem zemljišč v lasti RS, uredi čim prej.

V letu 2014 so bili izvedeni naslednji ukrepi: predstavnik pristojnega ministrstva je marca 2014 sodeloval kot priča na zaslišanju na glavni obravnavi proti črnograditelju na območju Žabjeka. Pristojno ministrstvo je skladno s predhodnimi dogovori glede zmanjšanja območja izključne rabe za potrebe obrambe, dne 28. 3. 2014 na Mestno občino Novo mesto ponovno podalo ustrezno pobudo za spremembo namenske rabe prostora na tem območju in sicer tako, da območje izključne rabe za potrebe obrambe ne obsega več območja romskega naselja Žabjek. S tem je omogočeno prostorsko urejanje območja romskega naselja Žabjek s spremembami in dopolnitvami OPN (SD OPN), oziroma posebnim OPPN za navedeno ožje območje. Po uveljavitvi ustreznega prostorskega akta, s katerim bo določena površina za naselje Žabjek, kot stanovanjske rabe in storitvene dejavnosti, bo Mestna občina Novo mesto skladno z zakonodajo in predpisi lahko prevzela zemljišča, ki so v upravljanju pristojnega ministrstva.

Glede na zadnjo informacijo s strani Mestne občine Novo mesto z dne 9. 2. 2015 se bo postopek SD OPN glede na prejete pobude nadaljeval v letu 2015.

Stališče pristojnega ministrstva je, da je navedeno problematiko možno rešiti zgolj z aktivno vlogo Mestne občine Novo mesto ter ostalih pristojnih ministrstev, in sicer pristojnega ministrstva za okolje in prostor in pristojnega ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo. Pri tem bo pristojno ministrstvo za obrambo aktivno sodelovalo pri sprejemanju SD OPN Mestne občine Novo mesto s ciljem, da se zagotovi Mestni občini Novo mesto pristojnost prostorskega načrtovanja območja Žabjek v okviru SD OPN in po sprejetju prostorskega akta prenos zemljišč v lastništvo Mestne občine Novo mesto. Pristojno ministrstvo z navedenimi aktivnostmi ustvarja pogoje možnega reševanja zgolj prostorske problematike (na določenem območju Mestne občine Novo mesto), ki bo posledično pomenila osnovo za aktivnosti opredeljene v 3. členu ZRomS-1 in ukrepe opredeljene v NPUR 2015-2020.

3.10. PODROČJE KULTURNE DEJAVNOSTI

Pristojno ministrstvo že od leta 1993 ustvarja pogoje za kulturno dejavnost romske skupnosti skladno s 65. členom ustave, ZRomS-1 in zakonom, ki ureja uresničevanje javnega interesa na področju kulture. Pri tem izhaja iz izraženih potreb pripadnikov romske skupnosti in zagotavlja pogoje za njihovo participacijo pri ukrepih, ki so jim namenjeni. Storitve za romsko skupnost so tudi v letu 2014 potekale v okviru pristojne službe za kulturne raznolikosti in človekove pravice (nadaljnem besedilu: pristojna služba), ki izvaja dinamičen model z različnimi instrumenti: normativnimi, organizacijskimi in finančnimi ter si skozi leta s pomočjo različnih evalvacij prizadeva za koherentno politiko na tem področju.

Normativni ukrepi

ZRomS-1 v 4. členu določa, da Republika Slovenija spodbuja ohranjanje in razvoj romskega jezika ter kulturno, informativno in založniško dejavnost romske skupnosti. V Zakonu o

uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07-uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 100/11 in 111/13, v nadaljnjem besedilu: ZUJIK) je v 65. členu posebej opredeljeno, da država financira tudi tiste programe oziroma projekte, ki so posebej namenjeni romski skupnosti. Omenjene zakonske določbe pristojno ministrstvo uresničuje z vsakoletnim posebnim programom, ki nastaja na podlagi letnega razpisa.

V skladu z Zakonom o društvih (Uradni list RS, št. 61/2006) lahko društva pridobijo status v javnem interesu tudi na področju kulture. V letu 2014 je tak status pridobilo Romsko društvo Romani Union iz Murske Sobote (datum odločbe 20. 3. 2014).

10. in 12. člen ZRomS-1 določata, da Svet romske skupnosti RS daje predloge in pobude pristojnim organom. Pristojna služba o vseh zadevah, ki se tičejo romske skupnosti, sodeluje s Svetom romske skupnosti RS. Od leta 2010 pristojna služba vabi Svet romske skupnosti RS (analogno kot osrednji organizaciji narodnih skupnosti) na usklajevalni sestanek pred ali/in po izidu javnega razpisa za financiranje sredstev z namenom uskladitve dokumentacije razpisa, svetovanja za prijavo ter razprave o aktualnih vprašanih, problemih in iskanju rešitev.

Tak sestanek za leto 2014 je bil izveden 21. 10. 2013. Na sestanku je bil poleg predstavnikov Sveta romske skupnosti RS prisoten tudi predsednik strokovne komisije za kulturno dejavnost posebnih skupin v RS, dr. Mitja Žagar. Predstavniki romske skupnosti so predstavili svoje probleme, predstavniki pristojnega ministrstva pa razpis in novosti. Skupaj so se skozi razpravo oblikovale nove možne rešitve.

Svet romske skupnosti RS in Zveza Romov Slovenije sta že večkrat izrazila nezadovoljstvo, da se na javni razpis za romsko skupnostjo lahko prijavijo tudi nevladne organizacije in ustvarjalci, ki niso pripadniki romske skupnosti. Predlagali pa so, da bi za te organizacije, če se že prijavljajo, veljal še poseben pogoj, in sicer da bi prijavi priložili izjavo Sveta romske skupnosti RS o skladnosti projekta z izraženimi potrebami romske skupnosti. Na sestanku jim je bilo pojasnjeno, da to ni možno, saj velja pravilo nediskriminacije in v tem primeru bi bili nekateri prijavitelji v neenakem položaju kot drugi. Sicer pa je pogoj vseh organizacij, da delujejo na področju kulture in na področju romske skupnosti, kar morajo imeti opredeljeno v svojih statutih. Na sestanku jim je bilo še predlagano, naj se romski projekti vključujejo tudi na druga področja kulture, saj se na tak način integrirajo, ter naj se romski kulturni izvajalci bolj povezujejo z večinskim prebivalstvom in drugimi manjšinskimi skupnostmi. Pristojno ministrstvo je namreč dolžno skrbeti tudi za javni interes, ob tem ko skrbi za potrebe manjšin. Javni interes pa vključuje načelo enakih možnosti in skrb za integracijo. Prednostno se sicer podpirajo romska društva, zveze, organizacije in ustvarjalci, vendar pa se pri tem upošteva, da k razvoju, promociji in integraciji romske skupnosti ne prispevajo le romski, ampak tudi ostali ustvarjalci. Sicer pa je ravno delež sofinanciranih projektov ostalih nevladnih organizacij v posebnem programu (ki ni visok) most k motivaciji večinske skupnosti, da se zaveda, da v naši družbi živijo tudi ljudje z drugačno identiteto od večinske, ki jo je treba enako spoštovati.

Na podlagi pobud Sveta romske skupnosti RS je bila v razpisu za leto 2014 uvedena novost, in sicer so romski prijavitelji lahko dosegli dodatno točko pri prednostnih kriterijih javnega razpisa. Romski ustvarjalci in romske organizacije se prednostno podpirajo tudi tako, da 1. temeljni kriterij, ki se glasi: prispevek k ohranjanju in razvoju kulturne identitete (jezik, ohranjanje in razvoj tradicije in kulture, aktivno vključevanje romske populacije), omogoča, da romska društva oz. ustvarjalci prejmejo več točk kot druge nevladne organizacije.

Pristojna služba pri vsakoletnem javnem postopku za financiranje kulturnih projektov iz posebnega programa k vsaki vlogi na področju romske skupnosti pridobi mnenje Sveta romske skupnosti RS, tako je bilo tudi za program za leto 2014. Posredovano mnenje Sveta romske skupnosti RS pomeni upoštevanje izraženih potreb romske skupnosti ter možnost participacije romske skupnosti pri sooblikovanju kulturne manjšinske politike, v delu, ki se nanaša na romsko skupnost. Pristojna služba je v zvezi s prijavljenimi kulturnimi projekti za leto 2014 mnenje Sveta

romske skupnosti RS pridobila dne 24. 2. 2014, ki ga je pri oblikovanju predloga posebnega programa za sofinanciranje projektov upoštevala tam, kjer ga je bilo možno upravičiti, saj je komisija ugotavljala, da je veliko vlog, za katere je Svet romske skupnosti RS predlagal financiranje, zelo pomanjkljivo pripravljenih, slabo razdelanih in premalo argumentiranih, komisija pa je bila v skladu s pravnimi akti dolžna izhajati iz predlogov prijav na razpis. Poleg tega pa je bila v letu 2014 uvedena še novost, da je bil Svet romske skupnosti RS pozvan tudi k posredovanju izjave na predlog strokovne komisije (vsi prijavitelji prejmejo obvestilo o predlogu strokovne komisije za svoje prijavljene projekte, Svet romske skupnosti RS pa je prejel obvestilo o predlogu komisije za vse prijavljene projekte). Svet romske skupnosti RS je mnenje na predlog komisije podal dne 19. 3. 2014. Komisija je to mnenje obravnavala in ga, kjer je bilo možno, upoštevala pri oblikovanju končnega predloga o financiranih projektih.

Poleg tega pristojna služba tudi pri pripravi pravnih aktov in dokumentov, ki zadevajo (tudi) romsko skupnost, za mnenje povpraša pristojno telo (pisno, telefonsko ali pa s povabilom na sestanek), tako npr. pri pripravi Nacionalnega programa za kulturo 2014-2017.

V Nacionalnem programu za kulturo 2014-2017 (Uradni list RS, št. 99/13) je v cilju: »Višja raven varovanja kulturnih pravic v okviru deklariranih človekovih pravic« zapisan ukrep: »Implementacija razvojno naravnanih kulturnih programov in projektov za ustavno priznane manjšinske skupnosti«. Zapisano je, da gre za izvajanje naslednjih programov: posebni, integracijski in program za okrepitev kadrovskega zmogljivosti. Ugotavljanje kulturnih potreb, tudi romske skupnosti, je vzpostavljeno sistemsko prek usklajevanj in pridobivanja mnenj. Treba je upoštevati posebne okoliščine, v katerih pripadniki romske skupnosti živijo in kulturno delujejo. Končni cilj vseh potrebnih ukrepov in pristopov je kakovostna, ne vsiljena integracija ob ohranjanju kulturnih raznolikosti.

Finančni ukrepi

Financiranje v letu 2014 je pristojno ministrstvo izvajalo v okviru treh programov: *posebnega*, ki je namenjen varovanju posebnih pravic romske skupnosti in vključuje pozitivno diskriminacijo; *integracijskega*, ki implicira enakopravno vključevanje kakovostnih kulturnih projektov v redne kulturno umetniške programe in programe javnih zavodov ter *evropskega*, ki bi naj zapolnil vrzeli na področju usposabljanja in zaposlovanja Romov na kulturnem področju.

Posebni program

Na javni razpis za leto 2014 na področju romske skupnosti so se lahko prijavile nepridobitne kulturne organizacije s statusom pravne osebe zasebnega prava na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji, ki so registrirane za opravljanje kulturno-umetniških dejavnosti in posredovanje kulturnih dobrin v Sloveniji in delujejo vsaj eno leto od datuma registracije na področju romske skupnosti, ter ustvarjalci na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji s statusom samozaposlenih v kulturi.

V letu 2014 je bilo zaradi krčenja proračuna RS namenjenih 1% manj sredstev kot leto prej. Razpisanih je bilo 90.539,00 EUR, zaprosenih pa kar 7,6 krat več sredstev. Od 122 prijavljenih popolnih, pravočasnih vlog upravičenih oseb (kar je bilo 12 projektov več kot v letu prej) je bilo odobrenih 84 projektov. Sklenjenih pogodb je bilo v skupni višini 89.639,00, od tega realiziranih sredstev pa 87.524,23 EUR (78 projektov), kar pomeni 97,64 % realizacijo.

Integracijski program (vključenost romske tematike v ostale programe pristojnega ministrstva)

Romska društva, organizacije in ustvarjalci se lahko prijavljajo tudi na druge razpise in pozive pristojnega ministrstva, v kolikor izpolnjujejo pogoje in zadostijo kriterijem. Edini razpis, ki je romskim izvajalcem zaprt je Javni razpis na področju manjšinskih etničnih skupnosti in

priseljencev, ki ga vsako leto izvaja Javni sklad RS za kulturne dejavnosti (leta 2010 je bil prenesen s pristojnega ministrstva), zaradi razloga, da je to posebni razpis, namenjen za druge, različne manjšinske etnične skupnosti in priseljence in ne ustavno priznanim skupnostim (ker imajo le te posebne razpise znotraj področja, ki ga pokriva pristojno ministrstvo).

V pristojni službi si že več let prizadevajo, da bi se projekti manjšinskih organizacij in posameznikov vključili tudi v druge razpise. Prizadevajo si predvsem z uvajanjem dodatnega kriterija kulturne raznolikosti v vse javne razpise ministrstva, z informiranjem svetovalcev na drugih področjih kulture o potencialnih prijavih ter s svetovanjem potencialnim prijaviteljem za prijave na druge razpise.

Na področju medijev so bili financirani projekti v okviru rednega letnega javnega razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev v letu 2014 (A področje: sofinanciranje programskih vsebin tiskanih medijev, radijskih in televizijskih programov ter elektronskih publikacij; in B področje: sofinanciranje programskih vsebin radijskih in televizijskih programov s statusom lokalnega, regionalnega, študentskega oziroma nepridobitnega radijskega ali televizijskega programa). Večina financiranih projektov ni bila namenjenih le romski ciljni skupini, ampak več ciljnim skupinam, 2 projekta sta bila financirana na A področju, 5 projektov pa na B področju.

Na področju umetnosti sta bila financirana dva projekta, ki sta vključevala pripadnike romske skupnosti, eden izmed njih je bil še sofinanciran na področju Javne agencije za knjigo RS.

Evropski program

Pristojno ministrstvo je 23. 11. 2012 objavilo Javni razpis za izbor razvojnih projektov za dvig zaposljivosti različnih manjšinskih etničnih skupin na področju kulture in podpora njihovi socialni vključenosti v okviru ESS v letih 2013–2014 v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013, 4. razvojne prioritete »Enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti« in prednostne usmeritve 4.3 »Dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podpora njihovi socialni vključenosti« v višini 4.000.000,00 EUR.

Sofinancirani projekti so namenjeni:

- usposabljanju pripadnikov ranljivih skupin na področju kulture z namenom dviga njihove zaposljivosti ali/in
- usposabljanju posameznikov v podpornih institucijah, ki skrbijo za kulturno dejavnost ranljivih skupin oziroma njihovih pripadnikov ali/in
- krepitevi zaposljivosti pripadnikov ranljivih skupin na področju kulture z ustvarjanjem novih delovnih mest in/ali
- krepitevi zaposljivosti posameznikov v podpornih institucijah, ki skrbijo za kulturno dejavnost ranljivih skupin oziroma njihovih pripadnikov z ustvarjanjem novih delovnih mest.

Namen javnih razpisov ESS je sofinanciranje projektov z namenom spodbujanja, motivacije in proaktivnega delovanja posameznikov iz ranljivih družbenih skupin za njihovo večjo socialno vključenost in zaposljivost. Namen je trajnostna krepitev človeškega kapitala in inovativno vlaganje v razvoj kadra. Zato je treba za doseganje tega cilja med drugim okrepiti administrativno usposobljenost in profesionalnost delovanja zaposlenih v organizacijah, ki delujejo na področju kulture. Projekti so usmerjeni v usposabljanje pripadnikov ranljivih družbenih skupin in v zaposlovanje pripadnikov ranljivih družbenih skupin.

V juniju 2013 so bile podpisane pogodbe o sofinanciranju 28 projektov. Izvajanje projektov se je zaključilo 31. 8. 2014. Med temi projekti so bili tudi taki projekti, ki so vključevali (samo ali pa tudi) pripadnike italijanske in madžarske narodne skupnosti ter romske skupnosti. Višina in naslovi teh projektov so bili že vključeni v poročilo za leto 2013, v tem poročilu pa so vključeni podatki o končni realizaciji.

Višina financiranih projektov, ki so vključevali pripadnike romske skupnosti: 265.273,44 EUR, realizacija je bila 97.55 %.

Višina financiranih projektov, ki so vključevali različne ciljne skupine, med njimi tudi pripadnike romske skupnosti: 463.716,34 EUR, realizacija je bila 97,58%.

Organizacijski ukrepi

Pristojna služba v okviru ministrstva ves čas izvaja strokovno pomoč oziroma svetovanje z namenom realizacije kulturnih projektov posebnega programa ministrstva. Projekt svetovanja temelji na andragoških osnovah in je bil zasnovan leta 2000, od takrat se tudi izvaja in vsako leto izpopolnjuje.

Konkretna pomoč je v letu 2014 potekala pri prijavih, izpolnjevanju obrazcev, posredovanju ustreznih dokumentov, uresničevanju pogodbenih obveznosti ter svetovanju pri izvedbi projektov. Pristojna služba prijavitelje, ki so oddali nepopolne vloge, na podlagi Zakona o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (ZUJIK), pozove k dopolnitvi. Rezultati so vidni v tem, da je vedno več vlog boljše pripravljenih, vedno več romskih društev se želi prijaviti samostojno in se naučiti vseh postopkov pristojnega ministrstva, vsako leto je realizacija visoka, nekateri projekti se razvijajo in izvajajo na višji ravni, ipd. Ves čas poteka tudi informiranje (o financiranju, načinu prijave in priprave ter dopolnjevanja, dokumentaciji, dnevu izplačila sredstev ipd.). Glavne informacije so dostopne tudi na spletni strani pristojnega ministrstva (predvsem o pozivih in postopkih za financiranje ter preglednice s financiranimi projekti), obveščanje pa poteka tudi prek krajših sestankov pri svetovalci, dopisov in elektronske pošte.

Pristojna služba je dne 20. 11. 2013 izvedla delavnico za pomoč pri prijavih na javni redni letni razpis na področju romske skupnosti za leto 2014, ki je potekala v prostorih Zveze Romov Slovenije v Murski Soboti. Na delavnici je bilo udeleženi 19 predstavnikov različnih nevladnih organizacij in romskih društev. Najprej je predstavnica pristojnega ministrstva, ki je delavnico vodila, predstavila vsa določila iz besedila razpisa, nato pa podrobnejše predstavila obrazce za prijavo ter odgovarjala na konkretna vprašanja udeležencev. Predstavila je tudi nekaj primerov dobro pripravljenih vlog in nekaj primerov slabo pripravljenih vlog iz preteklega razpisa. Na koncu pa je razložila tudi, kako morajo izpolnjevati zahteve za izplačilo oz. katera dopolnjevanja so najpogostejša. Kar nekaj je bilo konkretnih vprašanj s strani udeležencev (npr. za koliko sredstev lahko zaprosijo, kako zapišejo stroške, ipd.).

Na evalvacijski vprašalnik o delavnici je bilo podanih 17 odgovorov. Na vprašanje o zadovoljstvu z delavnico je bila povprečna ocena 4,8 (najvišja možna ocena je bila 5); na vprašanje o tem, ali so dobili informacije, ki so jih potrebovali, je bila povprečna ocena 4,6; na vprašanje ali sta besedilo razpisa in razpisna dokumentacija dovolj razumljiva in primerno oblikovana je bila povprečna ocena 4,6; na vprašanje ali imajo občutek, da bodo po delavnici vloge bolj oblikovali pa so vsi odgovorili pozitivno. Predlogi in pripombe, ki so jih zapisali: da se dopolnjevanje vlog ne sme ukiniti, da naj se romskim društvom in aktivnostim da več točk, da bi bil obrazec lahko razumljivejše oblikovan pri finančni opredelitvi projekta, da bi se lahko take delavnice večkrat izvedle ter da bi morali biti razpisi za Rome bolj enostavno pripravljene. Sicer pa so udeleženci zapisali in ustno izrazili zadovoljstvo z delavnico.

Pristojna služba je želela organizirati tudi delavnico v Novem mestu (da bi se je lahko udeležili potencialni prijavitelji z Dolenjske), vendar je zaradi nizkega števila prijav odpovedana.

V letu 2006 je bil uveden ukrep odprtih vrat vodje službe, namenjen ustvarjalcem, pripadnikom manjšinskih skupnosti. Gre za ukrep, katerega namen je, da zagotovi podporne storitve zelo redkim ustvarjalcem, pripadnikom manjšin, torej tudi romski skupnosti, ki delujejo na manjšinskem področju in tako prispevajo k razvoju manjšinskih kultur, ki je pomemben za enakopravno sodelovanje pripadnikov romske skupnosti in drugih etničnih manjšin v kulturnem

življenju. Ustvarjalci se imajo tako možnost z vodjo službe pogovoriti o problemih pri svojem ustvarjanju ter izraziti svoja mnenja in predloge v zvezi z ukrepi pristojnega ministrstva, ki so jim namenjeni. S posebno skrbjo in pozornostjo pristojno ministrstvo prisluhne njihovim potrebam in išče najbolj optimalne ukrepe v danih pogojih in v okviru možnosti in pristojnosti ministrstva.

Tudi v končnih poročilih o realizaciji projektov imajo izvajalci kulturnih projektov možnost izraziti svoje morebitne pripombe, pohvale, mnenja, ideje, ipd. glede razpisne dokumentacije in načina dela v okviru pristojnega ministrstva (kar je vprašanje v metodologiji za oblikovanje poročila). To je tudi ena izmed oblik sodelovanja med pristojnim ministrstvom in izvajalci kulturne dejavnosti romske skupnosti. Po podatkih, ki jih poseduje pristojno ministrstvo, pretežen del izvajalcev ni imelo pripomb, ampak so pohvalili pomoč pristojne službe, leta za letom pa v pristojni službi beležijo težnje po povečanju razpoložljivih finančnih sredstev iz proračuna v okviru ministrstva, saj bi na tak način izvajalci realizirali več kulturnih projektov kot sicer.

3.11. PODROČJE OSVEŠČANJA IN BOJA PROTI DISKRIMINACIJI

Republika Slovenija sicer spodbuja in finančno podpira aktivnosti usmerjene v osveščanje javnosti o romski kulturi in jeziku, pa tudi aktivnosti, namenjene spodbujanju informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti, vendar nima izoblikovanih jasnih in učinkovitih ukrepov, ki bi bili namenjeni tako večinskemu kot romskemu prebivalstvu, katerih cilj bi bil njuno približevanje in odpravljanje predsodkov ter stereotipov tako na eni kot na drugi strani. Natančneje, posamezni projekti, ki jih večinoma izvajajo nevladne organizacije, so namenjeni prej navedenim ciljem, vendar so kratkotrajni in odvisni od uspešnega prijavljanja na posamezne razpise.

Različne mednarodne organizacije Slovenijo v okviru njenega poročanja o uresničevanju mednarodnih dokumentov opozarjajo tudi na področje **boja proti diskriminaciji**, ki ga največkrat povezujejo direktno z Romi. Pristojni urad za narodnosti v okviru svojih pristojnosti in nalog⁸ sodeluje pri številnih aktivnostih in pri pripravi informacij, poročil in drugih gradiv na nacionalni ravni ter za poročanje Republike Slovenije na mednarodni ravni, kjer sodeluje z mednarodnimi organizacijami kot so Evropska Unija, Svet Evrope, Organizacija združenih narodov, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi in druge. Urad pri svojem delu tovrstno diskriminacijo razume v smislu **pozitivne diskriminacije in ukrepov za izboljšanje položaja konkretno romske skupnosti** na vseh področjih, kjer je to nujno potrebno, oziroma v smislu skrbi za dosledno uresničevanje pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti ter romske skupnosti, kot izhajajo iz slovenske ustave in zakonodaje. **Priporočila mednarodnih organizacij**, ki se nanašajo na boj proti rasni in etnični diskriminaciji, nestrpnosti, sovražnemu govoru in boju proti predsodkom pa bi bilo **potrebno razumeti širše in temu ustrezno prilagoditi ukrepe**, predvsem **v luči sprejetja širše politične odločitve o izvajanju in krepitvi takšnih politik, kar je povezano tudi z oblikovanjem ali krepitvijo institucij za boj proti diskriminaciji** (npr. krepitev institucije Zagovornika načela enakosti in Varuha človekovih pravic).

Slovenija ima za posamezne skupine, ki so zaradi katere od osebnih okoliščin bolj izpostavljene diskriminaciji, že sprejete posamezne resolucije, strategije, nacionalne programe, itd., **nima pa oblikovane oziroma vzpostavljene celovite nediskriminacijske politike**, v okviru katere bi se oblikovali, izvajali in krepili ukrepi za ozaveščanje o vprašanih diskriminacije v družbi ter bi se zagotovila učinkovita pravna sredstva za žrtve diskriminacije (med drugim tudi za Rome).

Aktivnosti pristojnega organa za narodnosti

⁸ Odlok o ustanovitvi Urada Vlade Republike Slovenije za narodnosti (Uradni list RS, št. 57/13).

Cilje na tem področju Republika Slovenija zasleduje tako preko medijev kot tudi preko javnih razpisov pristojnega organa za narodnosti.

V okviru nacionalnega radia in televizije so se tudi v letu 2014 redno predvajale romske oddaje (oddaja »Naše poti – Amare drama« na radiu in oddaja »So vakeres? – Kaj govoriš?« na televiziji), Romski informacijski center ROMIC, ki ima svojo lokalno radijsko frekvenco (radio ROMIC), pa je uspešno pripravljala in predvajala lastne oddaje, ki jih povzemajo oziroma predvajajo tudi druge lokalne radijske postaje.

V letu 2014 se je preko javnih razpisov pristojnega organa za narodnosti podpiralo aktivno delovanje organizirane romske skupnosti na področju na področju ohranjanja in krepitev identitete pripadnikov skupnosti, medsebojnega povezovanja in sodelovanja različnih delov skupnosti, osveščanja in boja proti diskriminaciji in nestrpnosti, na področju informativne dejavnosti, ter se spodbujalo pripravo in predvajanje lokalnih romskih radijskih oddaj v smeri uravnoteženega prikazovanja romske tematike iz različnih zornih kotov (z vidika Romov, večinskega prebivalstva, državnih organizacij, države, lokalne skupnosti, mednarodne javnosti, strokovne javnosti), utrjevanja in ohranjanja narodne, jezikovne ter kulturne identitete Romov, vključevanja Romov v pripravo in predvajanje oddaj, vplivanja na večinsko prebivalstvo v smislu (večje) tolerantnosti do Romov in njihovih vrednot ter spodbujanje Romov k spoštovanju vrednot večinskega prebivalstva ter vključevanja pozitivnih primerov medsebojnega sobivanja v lokalnem okolju.

Aktivnosti pristojnega ministrstva za notranje zadeve – Policije (projekt SKUPA-J)⁹

Policija si je v okviru svojih pristojnosti in nalog tudi v letu 2014 prizadevala za čim boljše razumevanje z romsko skupnostjo, kar je realizirala v okviru svojih preventivnih nalog. V ta namen je Policija izvajalka projekta z naslovom »**Osveščanje javnih uslužbencev, Romov in širše javnosti z namenom preseganja ovir in izboljšanja kakovosti sobivanja – SKUPA-J**«, ki je bil prijavljen v okviru razpisa Evropske komisije (DG Justice) iz programa »PROGRESS (2007-2013), Section 4 - Antidiscrimination and Diversity«, in sicer na razpis »PROGRESS 2012 – Support to national activities aiming at combating discrimination and promoting equality«.

Policija želi s projektom:

- preko osveščanja in izobraževanja javnih uslužbencev, ki delajo z Romi, pripadnikov romske skupnosti in širše javnosti doseči boljše razumevanje kulturnih razlik ter preseči stereotipe in predsodke;
- nadgraditi in razvijati obstoječe politike za odpravo diskriminacije Romov in promocijo njihove enakosti, pospešiti širjenje informacij o evropski in nacionalni politiki in zakonodaji s področja nediskriminacije Romov;
- združiti več dobrih praks na področju vključevanja romskih otrok v šole, osveščanja in krepitev vloge romskih žensk.

Policija je v okviru omenjenega projekta na območjih prebivanja romske skupnosti v letu 2014 izvedla 12 delavnic za prepoznavanje in preprečevanje nestrpnosti s posebnim poudarkom pridobitve socialnih veščin in prepoznavo pojmov kot so predsodki, stereotipi, ksenofobija, itd., ki so bile namenjene javnim uslužbencem (predvsem uslužbencem centrov za socialno delo).

V okviru projekta je bilo v letu 2014 izvedenih 6 tečajev osnov romskega jezika in sicer za uslužbence centrov za socialno delo in policiste iz območij prebivanja romske skupnosti. Za javne uslužbence, ki delajo s pripadniki romskih skupnosti, je poznavanje osnov romskega

⁹ Podrobne informacije in aktivnosti projekta SKUPA-J so dostopne na spletni strani Policije <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/216-projekti/71995-projekt-skupaj-za-krepitev-integracije-romskih-skupnosti> (18. 3. 2015).

jezika izjemno koristno, saj lahko s tem premostijo marsikatero komunikacijsko pa tudi družbeno oviro. V sodelovanju s predavatelji in govorniki, ki jim je romski jezik materni, so bile javnim uslužbencem predstavljene osnove sporazumevanja v romskem jeziku, najpomembnejše in najbolj pogosto uporabljane besede ter besedne zveze, itd.

V okviru projekta je bila v enem izmed romskih naselij na Dolenjskem postavljena tudi tako imenovana mobilna učilnica, ki je opremljena z igračkami in didaktičnimi materiali ter tehnično opremo. V njej delujeta dve vzgojiteljici (zaposleni v Policiji), ki skozi igro učita romske otroke slovenskega jezika.

3.12. POLITIČNA PARTICIPACIJA – ORGANIZIRANOST ROMSKE SKUPNOSTI

Redne lokalne volitve 2014

Redne lokalne volitve v predstavniške organe samoupravnih lokalnih skupnosti (občin) so potekale dne 5. 10. 2014¹⁰. Na podlagi 39. člena ZLS so istočasno potekale tudi redne volitve predstavnikov romske skupnosti v občinske svete občin¹¹. Od 20 občin, ki morajo skladno z ZLS zagotoviti enega predstavnika romske skupnosti v občinskem svetu, je dne 5. 10. 2014 volitve izvedlo 19 občin. Občina Grosuplje tudi na tokratnih volitvah romski skupnosti ni zagotovila pravice do enega predstavnika v občinskem svetu, saj ni imenovala volilnih organov za izvedbo rednih volitev, zato je tudi tokrat Državna volilna komisija na podlagi določb 39. člena ZLS izvedla volitve namesto občine. Volitve so potekale dne 12. 4. 2015¹².

Na rednih volitvah predstavnikov romske skupnosti v občinske svete občin oktobra 2014 je kandidiralo 28 kandidatk oziroma kandidatov (6 žensk in 22 moških), izvoljenih pa je bilo 19 predstavnic oziroma predstavnikov romske skupnosti v občinske svete občin, in sicer 5 žensk in 14 moških¹³.

Konstituiranje Sveta romske skupnosti Republike Slovenije po rednih lokalnih volitvah 2014

ZRomS-1 v 10. členu določa sestavo krovne organizacije romske skupnosti v Sloveniji, t.j. Sveta romske skupnosti Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: svet), način njegovega oblikovanja, način izvolitve predsednika sveta in mandat predsednika, pogoje za sklepčnost sveta ter našteva, katere so naloge sveta.

Kar zadeva mandat sveta, četrti odstavek 10. člena ZRomS-1 jasno določa, da se **svet po vsakih rednih volitvah v občinske svete, in sicer najkasneje v roku treh mesecev po teh volitvah, na novo konstituira**, pri čemer konstitutivno sejo skliče pristojni organ za narodnosti. Določeno je tudi, da je svet na novo konstituiran z izvolitvijo predsednika sveta. To torej pomeni, da je mandat sveta vezan na redne volitve v občinske svete, torej na lokalne volitve, ki potekajo vsake štiri leta. Po vsakih rednih volitvah v občinske svete, mandat vsem članom in članicam (v nadaljnjem besedilu: član) sveta preneha. To pomeni, da Zveza Romov Slovenije na novo imenuje svojih štirinajst (14) predstavnikov in predstavnic (v nadaljnjem besedilu: predstavnik) v svet, pristojni organ za narodnosti pa poskrbi za izvedbo volitev, na katerih predstavniki romskih skupnosti v svetih samoupravnih lokalnih skupnosti iz 7. člena zakona s tajnim

¹⁰ Rezultati volitev so dostopni preko: http://volitve.gov.si/lv2014/rezultati/seznam_obcin.html (19. 3. 2015).

¹¹ Rezultati volitev predstavnikov romske skupnosti v občinske svete občin so dostopni preko <http://volitve.gov.si/lv2014/rezultati/skupnosti.html> (18. 3. 2015).

¹² Sklep o razpisu volitev člana občinskega sveta, predstavnika romske skupnosti v Občini Grosuplje (Uradni list RS, št. 10/15).

¹³ Seznami kandidatk in kandidatov ter rezultati volitev so dostopni preko <http://www.volitve.gov.si/lv2014/> (20. 3. 2015).

glasovanjem izmed sebe izvolijo sedem (7) članov sveta. V roku treh mesecev po rednih volitvah v občinske svete se mora svet z izvolitvijo predsednika sveta na novo konstituirati, pri tem pa konstitutivno sejo sveta skladno s četrtem odstavkom 10. člena zakona skliče pristojni organ za narodnosti.

Skladno z določbami ZRomS-1 je pristojni organ za narodnosti pozval Zvezo Romov Slovenije, da najkasneje do 4. 12. 2014 določi svojih štirinajst (14) predstavnikov, ki bodo člani sveta in o imenovanju svojih predstavnikov v svet obvesti pristojni organ za narodnosti najkasneje v roku petih delovnih dni od imenovanja oziroma do 11. 12. 2014. Hkrati je pristojni organ za narodnosti razpisal tudi redne volitve predstavnikov in predstavnic romskih skupnosti v svetih samoupravnih lokalnih skupnosti v svet, ki so potekale dne 11. 12. 2014.

Na volitvah dne 11. 12. 2014 je imelo pravico voliti 19 volivcev, vpisanih v volilni imenik predstavnikov romskih skupnosti v svetih samoupravnih lokalnih skupnosti. Glasovalo je skupaj 11 volivcev ali 57,89 % vseh volivcev, ki so imeli pravico voliti. Od tega je 11 volivcev glasovalo na volišču po volilnem imeniku na dan glasovanja. S potrdilom, ker pomotoma ni bil vpisan v volilni imenik, ni glasoval noben volivec. Za volitve članov sveta je bilo oddanih 11 glasovnic. Neveljavnih glasovnic (ker bi bile prazne oziroma ne bi bilo moč ugotoviti volje volivca) ni bilo. Veljavnih je bilo 11 glasovnic.

Volilna komisija je na podlagi zapisnika o glasovanju in delu volilne komisije ugotovila, da so za člane sveta kot predstavniki romskih skupnosti v svetih samoupravnih lokalnih skupnosti iz 7. člena ZRomS-1 **izvoljeni** (po številu prejetih glasov in abecednem vrstnem redu): **Meri Horvat, Valerija Hudorovac, Darko Rudaš, Sandi Selimčič, Elvis Majer, Henček Kosec in Verona Ratko.**

Dne 18. 12. 2014 je potekala **konstitutivna seja sveta**, ki jo je na podlagi določb ZRomS-1 sklical pristojni organ za narodnosti. Skladno z ZRomS-1 se svet konstituira najkasneje v roku treh mesecev po vsakih rednih volitvah v občinske svete in je na novo konstituiran z izvolitvijo predsednika sveta, ki ga člani sveta na tajnem glasovanju izvolijo z dvotretjinsko večino.

Na konstitutivni seji je bilo prisotnih 19 od 21 članov novo oblikovanega sveta, odsotna člana sveta sta svojo odsotnost opravičila. Za predsednico sveta je bila predlagana ena kandidatka, to je Janja Rošer, ki je bila izvoljena z vsemi glasovi članov sveta. Pri volitvah ni bilo ugotovljenih nobenih nepravilnosti. **Z izvolitvijo Janje Rošer za predsednico sveta je bil ta na novo konstituiran.**

Aktualna sestava sveta po rednih lokalnih volitvah 2014:

Št.	Ime in priimek	Občina	Zveza Romov Slovenije oz. predstavnik/-ca v občinskem svetu
1	Oto Baranja	Murska Sobota	Zveza Romov Slovenije
2	Stanko Baranja	Rogaševci	Zveza Romov Slovenije
3	Fatmir Bečiri	Maribor	Zveza Romov Slovenije
4	Slavko Cener	Tišina	Zveza Romov Slovenije
5	Zalika Cener	Piran	Zveza Romov Slovenije
6	Ciril Grm	Kočevje	Zveza Romov Slovenije
7	Jožek Horvat Muc	Murska Sobota	Zveza Romov Slovenije

Št.	Ime in priimek	Občina	Zveza Romov Slovenije oz. predstavnik/-ca v občinskem svetu
8	Meri Horvat	Črenšovci	Občine Črenšovci
9	Nataša Horvat	Lendava	Zveza Romov Slovenije
10	Rudolf Horvat	Tišina	Zveza Romov Slovenije
11	Valerija Hudorovac	Semič	Občine Semič
12	Henček Kosec	Črnomelj	Občine Črnomelj
13	Tomi Levačič	Lendava	Zveza Romov Slovenije
14	Elvis Majer	Kočevje	Občine Kočevje
15	Slobodan Nezirovič	Šoštanj	Zveza Romov Slovenije
16	Zdenko Pestner	Murska Sobota	Zveza Romov Slovenije
17	Janja Rošer	Murska Sobota	Zveza Romov Slovenije
18	Verona Ratko	Dobrovnik	Občine Dobrovnik
19	Darko Rudaš	Murska Sobota	Mestne občine Murska Sobota
20	Sandi Selimčič	Novo mesto	Mestne občine Novo mesto
21	Bojan Tudija	Novo mesto	Zveza Romov Slovenije

Nov Zakon o evidenci volilne pravice

Dne 14. 9. 2014 se je začel uporabljati nov Zakon o evidenci volilne pravice (Uradni list RS št. 98/2013 – v nadaljevanju ZEV2P-2). Zakon je prinesel tudi spremembe v zvezi z evidentiranjem volilne pravice državljanov Republike Slovenije, pripadnikov romske skupnosti, ki vplivajo na izvrševanje njihove posebne volilne pravice, ki jo določa 7. člen Zakona o lokalnih volitvah.¹⁴

Ministrstvo za notranje zadeve je Svet romske skupnosti Republike Slovenije (ki je bil v letu 2013 vključen že v pripravo zakonodaje), ter vse občine, v katerih imajo volilno pravico pripadniki romske skupnosti, seznanilo z novostmi zakona.

Poglavitne rešitve Zakona o evidenci volilne pravice, ki se nanašajo na pripadnike romske skupnosti, so:

- V evidenci volilne pravice se vodi tudi podatek o volilni pravici državljanov Republike Slovenije, pripadnikov romske skupnosti.
- Podatek so po uradni dolžnosti do 14.12. 2014 vzpostavile upravne enote na območju občin, kjer imajo v skladu z zakonom pravico do predstavnika v občinskem svetu pripadniki romske skupnosti in sicer na podlagi prepisa volilnih imenikov, uporabljenih na rednih volitvah v občinske svete in rednih volitev županov v letu 2014.

¹⁴ Uradni list RS, št. 94/07 - uradno prečiščeno besedilo, 45/08 in 83/12.

- Občinski sveti v občinah, v katerih imajo v skladu z zakonom pravico do predstavnika v občinskem svetu tudi pripadniki romske skupnosti (oziroma Državna volilna komisija, če tega ne stori občinski svet) morajo ustanoviti in imenovati Komisije romskih skupnosti, ki bodo odločale o novih zahtevah državljanov za uveljavljanje posebne volilne pravice kot pripadniki romske skupnosti (v nadaljevanju: Komisija).
- Ugotavljanje volilne pravice državljanov, pripadnikov romske skupnosti, ureja 12. člen ZEVP-2. Državljan, ki želi uveljavljati volilno pravico kot pripadnik romske skupnosti, mora Komisiji podati izjavo o pripadnosti romski skupnosti. Komisija odloča na podlagi izjave in podrobnejših meril za ugotavljanje volilne pravice pripadnika romske skupnosti, ki jih določi Svet romske skupnosti Republike Slovenije. Če Komisija volilno pravico državljanu Republike Slovenije, pripadniku romske skupnosti, prizna, zahteva, da jo upravna enota vpiše v evidenco volilne pravice.
- Z namenom obveščanja državljanov, da se imajo možnost opredeliti kot volivci, pripadniki romske skupnosti, bo Ministrstvo za notranje zadeve v roku 5 dni po razpisu vsakih lokalnih volitev (lahko pa tudi kadarkoli, na zahtevo Komisij), pripravilo podatke o volivcih, ki so polnoletni, pa podatka o priznani volilni pravici kot pripadniki romske skupnosti v evidenci volilne pravice še nimajo vpisanega, ima pa ta podatek vpisan vsaj eden od staršev. Komisije se bodo na podlagi prejetih podatkov lahko samostojno odločale ali bodo izvajale posebno obveščanje državljanov o njihovih pravicah ali ne.
- Volilne imenike pripadnikov romske skupnosti bo izdelovalo Ministrstvo za notranje zadeve, saj bo podatek, kdo mora biti vpisan na volilni imenik, na razpolago v evidenci volilne pravice. Slednje bo olajšalo delo Komisijam za sestavo volilnih imenikov in upravnim enotam. Ministrstvo za notranje zadeve bo najpozneje 20 dni po razpisu lokalnih volitev sestavilo volilne imenike volivcev, pripadnikov romske skupnosti za razgrnitev (torej pregled), v elektronski obliki, Komisije romskih skupnosti pa bodo izvajale pregled pravilnosti sestave. Ministrstvo za notranje zadeve bo izdelalo tudi volilne imenike za izvedbo glasovanja. Komisije romskih skupnosti bodo volilne imenike pred uporabo na volišču potrdile s podpisom in žigom ter jih deveti dan pred dnevom glasovanja predale pristojnim volilnim komisijam.
- Za potrebe izvedbe volilnih opravil imajo Komisije romskih skupnosti zakonsko možnost vpogleda in uporabe podatkov o volilni pravici državljanov Republike Slovenije, pripadnikov romske skupnosti, neposredno v evidenci volilne pravice, do katere lahko dostopajo.

Ker je nov Zakon o evidenci volilne pravice v 42. členu določil, da se volilna opravila, ki se pričnejo izvajati pred začetkom izvajanja novega zakona, izvedejo po starem zakonu, volilna opravila za lokalne volitve pa so se pričela izvajati z dnem 21. 7. 2014, se določbe novega zakona pri izvedbi lokalnih volitev v letu 2014 še niso uporabljale.

3.13. MEDNARODNO PODROČJE

Evropska komisija (EK) je leta 2011 sprejela **Okvir EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do 2020**¹⁵ (EU okvir), istega leta pa so mu sledili tudi **sklepi Sveta Evropske unije**¹⁶. Del EU okvirja je tudi slovenska nacionalna strategija za vključevanje Romov, t. j. NPUR 2010-2015. V pomoč pri izvajanju zavez iz EU okvirja je EK vzpostavila **Mrežo nacionalnih**

¹⁵ Glej opombo 2.

¹⁶ Glej opombo 3.

kontaktnih točk za vključevanje Romov (mreža), ki je sestavljena iz predstavnikov vseh držav članic. Preko te mreže želi EK nuditi podporo državam članicam pri implementaciji njihovih nacionalnih strategij, hkrati pa naj bi mreža služila pretoku informacij med EK in državami članicami z namenom, da bi implementacija EU okvirja ostala trajnosten, učinkovit in k rezultatom usmerjen proces. Mreža predstavlja tudi prostor za transnacionalno medsebojno učenje in izmenjavo izkušenj.

Naloga nacionalne kontaktne točke v Sloveniji opravlja pristojni organ za narodnosti. Pristojni organ za narodnosti se je v letu 2014 v vlogi nacionalne kontaktne točke aktivno udeleževal sestankov mreže (vsako leto potekata dva sestanka mreže), udeležil pa se je tudi 3. vrha Evropske unije o Romih, ki je potekal 4. 4. 2014 v Bruslju. Države članice morajo vsako leto poročati EK o doseganju ciljev iz EU okvirja, kar je Slovenija nazadnje storila januarja 2015 s posredovanjem obširnega odgovora na vprašalnik EK v zvezi z izvajanjem NPUR 2010-2015 v letih od 2012 do konca 2014. EK bo v prvi polovici leta 2015 na podlagi posredovanih informacij pripravila poročilo o uresničevanju zavez iz EU okvirja, ki ga posreduje Svetu EU.

ECRI (Evropska komisija proti rasizmu in nestrpnosti) je na svojem plenarnem zasedanju **junija 2014** sprejela končno poročilo o Sloveniji v 4. ciklu in med **prioritetnimi priporočili**, katerih vmesni follow-up bo izveden že po dveh letih, ECRI Slovenijo pozvala **k takojšnjemu ukrepanju pri zagotavljanju dostopa do pitne vode za Rome** v neposredni bližini njihovih naselij, kjer je to še vedno problem.

Slovenija je **novembra 2014 drugič** zagovarjala stanje človekovih pravic v okviru **univerzalnega periodičnega pregleda (UPP)**. Dobila je 163 priporočil, med najbolj izpostavljenimi temami so tudi diskriminacija in posebej položaj romske skupnosti v praksi. V tem sklopu velja izpostaviti sklop priporočil, ki državo pozivajo, da naj povečuje dodatna sredstva za izboljšanje življenjskih pogojev Romov v neformalnih naseljih ter zagotavlja spoštovanje človekove pravice do pitne vode in komunalne ureditve in dostop do elektrike ter priporočila državi, da si naj ta še bolj prizadeva za boj proti vsem oblikam nestrpnosti in diskriminacije do Romov. Vlada se je s priporočili v celoti seznanila februarja letos in zadaljšila ministrstva in druge vladne institucije za izvajanje sprejetih priporočil skladno z njihovimi pristojnostmi. **Drugo nacionalno poročilo Slovenije za UPP 2014** – seznanitev za ustnim zagovorom in prejetimi priporočili, je na svoji 4. seji dne 22. 1. 2015 obravnavala tudi Komisija DZ RS za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti in po širši razpravi sprejela naslednji sklep:

*»/.../ **Vladi priporoča, da do konca leta 2015 pripravi celostno strategijo razvoja romske skupnosti**, ki naj ponudi odgovore na izzive v praksi in naj bo ciljno usmerjena. Strategija naj vključuje tudi področja in izzive kot so: **legalizacija romskih naselij, bivanjske razmere, dostop do osnovne infrastrukture, vključno z zagotovitvijo pitne vode in elektrike**. Cilji strategije naj bodo dosegljivi, merljivi, konkretni in časovno opredeljeni. Zagotovljeno naj bo tudi **ustrezno finančno ozadje in politična podpora** razvoju romske in ostale družbe. Vlada naj strategijo prične pripravljati nemudoma in naj v pripravo že v pričetku vključi predstavnike romske skupnosti, drugo zainteresirano civilno družbo ter Državni zbor oziroma Komisijo za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti.«*

V **novembru 2014** je Slovenija zagovarjala tudi **Drugo periodično poročilo o izvajanju Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah** in s področja romske skupnosti prejela pomembno priporočilo, da naj:

- (a) prednostno uredi vprašanje legalizacije romskih naselij ali izdela drugačne rešitve ob dejanskem posvetovanju z zadevnimi romskimi skupnostmi;
- (b) vztraja pri svoji zavezi iz dialoga, da ne bo izvajala prisilnih izselitev Romov in da bo uzakonila predpise o prisilnih izselitvah, ki bodo v skladu z mednarodnimi standardi in bodo ustrezali splošni pripombi odbora št. 7 (1997) o prisilnih izselitvah;

- (c) zagotovi, da bodo romske skupnosti v neformalnih naseljih imele dostop do osnovnih storitev vodovoda, elektrike in kanalizacije v skladu z, med drugim, priporočili vladne komisije o Romih iz 2011, ki so od občin zahtevala, da se Romom zagotovi voda/priključitev na vodovod;
- (d) sprejme učinkovite ukrepe za končanje segregacije romskih skupnosti in preprečevanje diskriminacijskih dejanj proti Romom, ki skušajo kupiti ali najeti stanovanje izven ločenih območij,
- (e) olajša dostop do socialnih stanovanj za Rome.

3.14. AKTIVNOSTI OBČIN, KJER ŽIVIJO ROMI

Pristojni organ za narodnosti je za potrebe priprave tega poročila za prispevke zaprosil 33 občin (20 občin, ki morajo skladno z ZLS zagotoviti predstavnika romske skupnosti v občinskem svetu, in 13 občin, ki skladno z veljavno zakonodajo sicer niso dolžne zagotoviti posebnega predstavnika romske skupnosti v občinskem svetu, a tam prav tako živijo pripadniki romske skupnosti, ne glede na to ali gre za strnjene ali razpršene poselitve ter ali gre za zgodovinsko prisotnost romske skupnosti v občini ali za priselitev v zadnjih nekaj desetletjih). Prispevke je poslalo 19 občin¹⁷.

Na podlagi informacij, ki so jih občine poslale, in na podlagi obiskov pristojnega organa za narodnosti v občinah oziroma pogovorov s predstavniki občin ob različnih priložnostih, vlada ugotavlja, da občine k urejanju položaja pripadnikov romske skupnosti in k njihovem vključevanju v družbo pristopajo zelo različno. Ob tem se je potrebno zavedati, da se občine med seboj razlikujejo glede na velikost, na velikost romske populacije, in predvsem glede na izzive, s katerimi se soočajo na področju socialnega vključevanja Romov, ki tam živijo (gre predvsem za slabe življenjske pogoje, nizko izobrazbeno strukturo in brezposelnost). Nekatere občine so na podlagi ZRomS-1 sprejele podrobne področne programe oziroma akcijske načrte, nekatere izvajajo določene ukrepe na posameznih področjih, ki so pomembna za romsko skupnost, nekatere občine (predvsem mestne občine in tiste, pripadniki romske skupnosti ne živijo strnjeno v zaselkih oziroma naseljih ampak razpršeno skupaj z ostalimi prebivalci občine) pa ne razlikujejo med Romi in ostalimi prebivalci občine in tako se ti lahko vključujejo v vse programe in ukrepe, namenjene socialno ogroženim občanom, ki jih izvaja občina (npr. kritje obveznega zdravstvenega zavarovanja nezaposlenim občanom, ki so prijavljeni na ZRSZ; zagotavljanje denarne pomoči socialno ogroženim družinam za nakup šolskih potrebščin; dodeljevanje neprofitnih stanovanj v najem; uveljavljanje različnih pomoči; sofinanciranje na različnih področjih; itd.).

Tudi v letu 2014 večina občin še ni imela sprejetih podrobnih področnih programov oz. akcijskih načrtov¹⁸ skladno z ZRomS-1 in sprejetim NPUR 2010-2015 v smislu celovitega dokumenta. Nekatere občine so sporočile, da takšnega dokumenta nimajo sprejetega in ga tudi ne načrtujejo, saj jim to predstavlja samo dodatno birokracijo ne pa tudi dejanskega izboljšanja sobivanja med prebivalstvom v občini. V vseh primerih, kjer je bilo to sporočeno, gre za občine, ki si dejansko že vrsto let s konkretnimi ukrepi in predvsem na vključujoč način prizadevajo zagotoviti kakovostno bivanje vseh svojih občanov (med njimi tudi pripadnikom romske skupnosti). Občine, ki so sprejele svoje lastne strategije za vključevanje Romov, so predvsem večje po velikosti, s številčnejšo romsko populacijo in se še vedno soočajo s številnimi izzivi, zlasti na področju slabih bivanjskih razmer in brezposelnosti. Takšne občine so na primer: Trebnje, Črnomelj in Novo mesto. Tudi Mestna občina Murska Sobota, ki je velika občina in ima večje število romskega prebivalstva, je sprejela celovit akcijski načrt, kljub dejstvu, da so Romi,

¹⁷ Na poziv pristojnega državnega organa za narodnosti za posredovanje poročil o izvedenih aktivnostih v letu 2014 so se odzvale naslednje občine: Črenšovci, Rogašovci, Murska Sobota, Dobrovnik, Turnišče, Lendava, Kuzma, Puconci, Krško, Novo mesto, Šentjernej, Metlika, Grosuplje, Ribnica, Celje, Velenje, Radovljica, Žirovnica in Jesenice. Prispevki občin se hranijo v zbirki dokumentarnega gradiva urada.

¹⁸ Podrobnejše stanje v zvezi s tem je predstavljeno v prilogi 2.

ki tam živijo, dobro integrirani v družbo, z urejenimi bivanjskimi pogoji, a z večjimi težavami na področju zaposlovanja. Podobna situacija je v občinah Rogašovci in Turnišče, ki sta majhni občini, a imata večje število romskega prebivalstva. Tudi ti dve občini sta sprejeli celovito strategijo za vključevanje Romov, ki je seveda prilagojena lokalnim potrebam.

Kljub temu vlada ugotavlja, da so vse občine vsaj z določenimi ukrepi pristopile k izvajanju aktivnosti za izboljšanje položaja romske skupnosti in v ta namen namenjajo tudi sredstva iz lastnega proračuna.

Vlada ocenjuje, da je do določenih premikov na lokalni ravni v zadnjih letih vendarle prišlo, da pa so ti premiki majhni in zelo počasni ter bodo v praksi vidni šele na daljši rok. Vlada tudi ocenjuje, da je čedalje več občin, ki so pristopile k celovitejšemu ukrepanju na področju socialnega vključevanja Romov oziroma z določenimi ukrepi za izboljšanje položaja pripadnikov romske skupnosti stremijo k zagotavljanju boljšega sobivanja vseh občanov in tudi v političnem diskurzu na tovrsten način komunicirajo z vsemi vpletenimi stranmi. Pozitivni zgledi nekaterih občin bodo v prihodnjih letih pozitivno vplivali tudi na ostale občine, kjer so premiki počasnejši in kjer se poleg izzivov na področju socialnega vključevanja pripadnikov romske skupnosti soočajo tudi z velikim odporom večinskega prebivalstva.

Občine so v poročilih in ob drugih priložnostih (na različnih sestankih in srečanjih v občinah ali na državni ravni) izpostavile predvsem naslednje izzive:

- tudi v prihodnje bi bilo potrebno zagotoviti finančna sredstva države kot pomoč pri realizaciji projektov urejanja osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih;
- nekatere občine so že legalizirale obstoječa naselja ali so že pristopile k legalizaciji naselij, vendar pa še ni urejeno lastništvo zemljišč;
- občine bi potrebovale finančno pomoč države pri izdelavi občinskih podrobnih prostorskih načrtov za posamezna naselja;
- na področju izobraževanja bi bilo potrebno še več naporov usmeriti v predšolsko izobraževanje, osveščanje o pomembnosti izobraževanja kot vrednote, ki vpliva na nadaljnji otrokov razvoj in kasneje na možnosti zaposlitve, in tudi v obšolske aktivnosti oziroma različne oblike dela z mladimi (zagotoviti, da dobre prakse, ki so se na tem področju izoblikovale preko projektnega dela, nadaljujejo svojo pot (vsaj še nekaj časa) preko projektov ali pa (dolgoročno rešitev), da se zagotovijo sistemske rešitve, kar naj bi bil cilj vseh prizadevanj);
- vse napore in prizadevanja usmeriti v prvi vrsti v otroke, vzporedno pa oblikovati tudi programe in aktivnosti za starše teh otrok, ki največkrat ne predstavljajo ustrezno podporno okolje za otroke, da bi se doseglo večjo vključenost otrok v predšolsko vzgojo in kasneje v sam izobraževalni proces (edino preko izobraženih, izšolanih romskih otrok bo v kasnejših generacijah možno doseči spremembe v vrednotah in prioritetah, povezanih z izobraževanjem);
- v prihodnje napore usmeriti tudi v zagotovitev ukrepov na področju dela z mladimi Rominjami in Romi z namenom njihovega nadaljnega izobraževanja in kakovostnejšega preživljanja prostega časa (čedalje več je namreč mladih, ki prihajajo navzkriž z zakonom);
- zagotoviti več evropskih sredstev za urejanje tega področja, občine pa so pripravljene sodelovati v pripravi regijskih projektov na tem področju;
- v prihodnje odpreti razpravo na temo denarnih socialnih pomoči za vse državljane RS, saj je sistem nespodbuden za vse prejemnike denarnih socialnih pomoči ne glede na narodno pripadnost ali katero koli drugo osebno okoliščino;
- v prihodnje zagotoviti tudi več spodbud za nadaljnje izobraževanje (srednješolsko in visokošolsko) ter v ta namen ustrezno urediti področje štipendijske politike;
- na področju javnih del občine zaznavajo nekatere pomanjkljivosti (potrebno bi bilo zagotoviti več sredstev za javna dela in da bi ta bila opredeljena kot nacionalni program, s katerim bi se na letni ravni usklajevala sredstva).

3.15. AKTIVNOSTI SVETA ROMSKE SKUPNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE

Svet romske skupnosti Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: svet) je skladno z ZRomS-1 krovna organizacija romske skupnosti v Sloveniji, ustanovljena na podlagi zakona, ki predstavlja interese romske skupnosti v Sloveniji v razmerju do državnih organov. Na podlagi ZRomS-1 svet obravnava vprašanja, ki se nanašajo na interese, položaj in pravice romske skupnosti, daje predloge in pobude pristojnim organom, spodbuja dejavnosti za ohranjanje romskega jezika in kulture, spodbuja in organizira kulturne, informativne, založniške in druge dejavnosti, pomembne za razvoj romske skupnosti in razvija ter ohranja stike z romskimi organizacijami v drugih državah. Podrobneje so naloge sveta opredeljene v Poslovniku Sveta romske skupnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 94/07). Na podlagi ZRomS-1 lahko svet daje Državnemu zboru, Državnemu svetu, vladi, drugim državnim organom, nosilcem javnih pooblastil in organom samoupravne lokalne skupnosti predloge, pobude in mnenja v zadevah iz svoje pristojnosti, državni organi, nosilci javnih pooblastil in organi samoupravnih lokalnih skupnosti pa morajo predhodno pridobiti mnenje sveta, kadar sprejemajo ali izdajajo predpise in druge splošne pravne akte, ki se nanašajo na položaj romske skupnosti.

V letu 2014 je svet upošteval navodila v zvezi z varčevalnimi ukrepi in veljavno zakonodajo, ki vse prejemnike proračunskih sredstev zavezuje k določenim varčevalnim ukrepom, ter stroške svojega poslovanja omejil na minimum. V skladu s tem je svet racionalno skliceval seje sveta ter seje delovnih teles sveta, vse ostale aktivnosti pa so potekale v skladu z navodili tako, da se je poskušalo privarčevati pri potnih stroških, izplačil dnevnic ni bilo, opravljene so bile le službene poti, ki so doprinesle k dobrobiti romske skupnosti, večji aktivnosti in prepoznavnosti sveta, itd. V letu 2014 sta potekali dve redni seji sveta (ena aprila (v Ljubljani) in ena septembra (v Murski Soboti) ter konstitutivna seja po rednih lokalnih volitvah, in sicer decembra 2014 (v Ljubljani)). V okviru dela delovnih teles sveta je v letu 2014 zasedal samo Odbor za ohranitev identitete, jezika in kulture romske skupnosti, in sicer na dveh sejah (februarja in marca 2014 v Murski Soboti), ki sta bili namenjeni pripravi mnenja k vlogam, prijavljenim na javni razpis pristojnega ministrstva za kulturo za leto 2014.

Svet je jeseni 2014 (po rednih lokalnih volitvah) izvedel dve delavnici za novo izvoljene predstavnike romske skupnosti v občinskih svetih občin. Delavnici je vodil predstavnik ministrstva, pristojnega za lokalno samoupravo, izvedeni pa sta bili ena v Murski Soboti, ena pa v Novem mestu. Na delavnicah so se svetniki seznanili z zakonodajo, ki je pomembna pri njihovem delu, predstavljeno jim je bilo delovanje lokalne samouprave, predvsem pa, kakšna je vloga predstavnika romske skupnosti v občinskem svetu. Tekom leta sta se predsednica in sekretarka sveta udeležili različnih dogodkov (sestanki, konference, okrogle mize, mednarodna srečanja, otvoritve razstav, sprejemi pri vidnejših predstavnikih države ob Svetovnem dnevu Romov, itd.), predsednica sveta pa je sodelovala tudi v delovni skupini Inštituta RS za socialno varstvo za pripravo raziskave »Prisilne poroke romskih deklic«, katere naročnik je bilo pristojno ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Svet ugotavlja, da kljub temu, da se trudi, še vedno nima vloge, ki jo je opredelil ZRomS-1. Svet tudi poudarja, da je bil v letu 2014 aktiven, kolikor so mu dopuščale možnosti in finančna sredstva ter da se je med drugim predvsem trudil povezati romsko skupnost, ki je še vedno neenotna. Kot največje izzive za delo v prihodnje svet izpostavlja urejanje bivalnih razmer, veliko stopnjo brezposelnosti, nizko stopnjo izobrazbe in slabe zdravstvene razmere, kar je po mnenju sveta treba reševati strateško in postopoma. Svet še izpostavlja, da se sicer trudi izboljšati položaj romske skupnosti, vendar bi pri tem v prihodnje potreboval več pomoči in posluha pristojnih državnih organov.

3.16. UGOTOVITVE IN PREDLOGI ZA NADALJNJE DELO

Na podlagi poročil državnih organov in občin, v katerih živijo Romi, je razvidno, da sta si v letu 2014 tako nacionalna raven kot tudi lokalna, vsaka po svojih močeh, prizadevali za izboljšanje položaja romske skupnosti, a žal je v praksi še vedno zaslediti zaskrbljujoče dejstvo, da med državnimi institucijami in lokalno skupnostjo ni zadostnega sodelovanja, da prizadevanja ne potekajo usklajeno, ampak da celo vse prevečkrat prihaja do prelaganja odgovornosti, kljub jasnosti zakonodaje. Tako občine v zvezi s svojimi pristojnostmi in nalogami, ki izhajajo iz lokalne samouprave, največkrat zaradi odpora večinskega prebivalstva ali politično nepriljubljene tematike prelagajo odgovornost na nacionalno raven, medtem ko do podobne situacije prihaja na nacionalni ravni, kjer zaradi nepriljubljenosti tematike, drugih prednostnih nalog, težav pri zagotavljanju človeških virov ali česa drugega velikokrat prihaja do prelaganja odgovornosti in nalog z enega organa na drugega.

Dejstvo je, da je bilo decembra 2013 sprejeto **Priporočilo Sveta o učinkovitih ukrepih za vključevanje Romov v državah članicah**¹⁹, na podlagi katerega bodo države članice od leta 2015 dalje morale poročati Evropski komisiji o vseh ukrepih, sprejetih na podlagi tega priporočila ter o napredku na področju vključevanja Romov. Sprejeto priporočilo daje posebna navodila državam članicam za krepitev in pospešitev njihovih prizadevanj na področju vključevanja Romov. Državam članicam priporoča, naj sprejmejo ciljne ukrepe za odpravljanje razlik med romskim in ostalim prebivalstvom. Priporočilo z določitvijo pogojev za učinkovito vključevanje Romov v državah članicah krepí okvir EU za nacionalne strategije vključevanja Romov, ki so ga države članice potrdile leta 2011 in temelji na poročilih EK v preteklih letih o položaju Romov ter se osredotoča na **štiri področja**, na katerih so se voditelji držav EU zavezali k uresničevanju skupnih ciljev v skladu z okvirom EU za nacionalne strategije vključevanja Romov: **dostop do izobraževanja, zaposlovanja, zdravstvenega varstva in stanovanj (bivanjske razmere)**. Za izvedbo ustreznih ciljnih ukrepov države članice poziva, naj za vključevanje Romov poleg sredstev EU dodelijo tudi sredstva iz javnih in zasebnih virov. Namensko financiranje je namreč ključni dejavnik, ki ga je EK opredelila v svoji oceni izvajanja nacionalnih strategij držav članic. Poleg tega priporočilo daje smernice državam članicam v zvezi s horizontalnimi politikami vključevanja Romov, na primer da zagotovijo izvajanje strategij na lokalni ravni, uveljavijo pravila proti diskriminaciji, izvajajo socialne naložbe, zagotovijo zaščito romskih otrok in žensk ter odpravljajo revščino. Čeprav priporočilo ni pravno zavezujoče, se od držav članic pričakuje, da bodo začele izboljševati položaj Romov s konkretnimi ukrepi.

Državna raven

Kar zadeva področje **vzgoje in izobraževanja**, vlada ugotavlja, da je v slovenskih vzgojno-izobraževalnih zavodih uveljavljeno načelo inkluzije in da v šolah ne prihaja do segregacije romskih otrok. Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji (sprejetje 2004, dopolnitev 2011) predstavlja ključni nacionalni dokument na tem področju, ki vključuje več ukrepov za izboljšanje učnih rezultatov romskih otrok in ukrepe za zmanjševanje njihovega zgodnjega osipa; posamezni ciljni ukrepi pa so vključeni tudi v NPUR 2010-2015. Ukrepi se izvajajo skozi projekte, financirane iz Evropskega socialnega sklada in nacionalnih sredstev. Kot posebej učinkovite oziroma kot primere dobre prakse je potrebno izpostaviti naslednje ukrepe:

- zgodnja vključenost otrok v vzgojno-izobraževalni proces, saj je integracija nujna, vendar je v prvem koraku bolj pomembno, da se različne oblike predšolske vzgoje razvijajo tudi v naselju, saj se s tem dviguje socialni in kulturni kapital celotnega naselja, kar je za šolsko

¹⁹ Glej opombo 4.

uspešnost izjemno pomembno, nato pa se zadnje leto pred vstopom v šolo preide na integracijo otrok v matičnem vrtcu; vključenost v predšolsko izobrazbo naj bi se izvajala vsaj dve leti pred začetkom osnovnošolskega izobraževanja oz. najkasneje pri 4 letih starosti otrok;

- vključenost romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalni proces; slednji delajo na šoli in v romskih naseljih, pripomorejo k osveščanju in boju proti nestrpnosti, saj so most med romskimi starši, šolo, učitelji in drugimi starši. Nudijo tudi dodatno učno pomoč romskim otrokom in jim pomagajo prebroditi čustveno in jezikovno oviro;
- oblikovanje pogojev za razvijanje zaupanja v šole, učenje o romski kulturi in odstranitev predsodkov: najbolj uspešen je primer socialnih inkubatorjev, ki jih lahko opredelimo kot celovit program z najrazličnejšimi oblikami dela z romskimi otroki, mladino in njihovimi starši v romskih naseljih;
- razvoj jezikovnih veščin (romski in slovenski jezik) ter socializacija znotraj vzgojno-izobraževalnih institucij: nastajajo gradiva in priročniki v romskem jeziku gradiva za učenje romskega jezika; financira se izobraževanje odraslih Romov; spodbuja se učenje drugega jezika in ustvarja dvojezično okolje, ki spodbuja jezikovni razvoj otrok in vpliva na predbralne in predpismenjevalne spretnosti otrok, katerih materni jezik ni slovenski jezik (npr. 12 trojezičnih slikanic, ki so nastale v projektu »Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti«);
- višanje kakovosti vzgoje in izobraževanja za romske otroke: za individualno ali skupinsko delo z romskimi učenci ministrstvo namenja dodatna finančna sredstva, postavljeni so bili ugodnejši normativi za oddelke z Romi, financiralo se je razvojno-raziskovalne naloge, povezane z uspešnejšim vključevanjem učencev Romov ter s standardizacijo romskega jezika kot podlago za poučevanje romskega jezika;
- oblikovanje pomoči za vzgojno-izobraževalne mreže, zlasti za dijake srednjih šol;
- v zadnjih letih je namenjenih več finančnih sredstev in doseženi so bili pomembni premiki: na podlagi evalvacij posameznih projektov je pristojno ministrstvo z vsakim javnim razpisom za Rome razpisalo vsebine, ki so potrebne za vzgojo in izobraževanje Romov (npr. ESS projekti od leta 2008 dalje: »Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje I« in »Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II«, »Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti« ter aktualni projekt »Skupaj do znanja – Uresničevanje ciljev Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v RS« (april 2014 - avgust 2015)).

Predlogi za nadaljnje delo na področju vzgoje in izobraževanja:

- pregledati vse dosedanje ukrepe in projekte ter nadaljevati z začetim delom v okviru projektov, sofinanciranih iz sredstev ESS, in sicer v smeri širitve dobrih praks inkubatorjev oziroma aktivnosti predšolske vzgoje, učne pomoči itd. še v okolja, kjer do sedaj teh praks ni bilo;
- dolgoročno stremeti k sistemski ureditvi in financiranju romskih pomočnikov kot mostom med otroki, šolo in starši;
- romske pomočnike dodatno vpeljati tudi v predšolsko vzgojo;
- v okviru predšolske vzgoje nadaljevati s pristopom »korak za korakom« (npr. program OŠ Leskovec pri Krškem, enota vrtec: »Koraki do integracije«), in sicer najprej vrtec približati otrokom v okolju, kjer živijo, vsaj zadnje leto pred vstopom v šolo pa jih nujno integrirati v oddelke v matičnem vrtcu;
- pregledati načine izvajanja dodatne strokovne pomoči (DSP) z učenci Romi po šolah, saj predstavnice in predstavniki Romov večkrat opozarjajo na problem tega izvajanja, in sicer da na nekaterih šolah otroke Rome sredi pouka vzamejo iz razreda, jih odpeljejo v drug prostor, kjer npr. nekaj izdelujejo (v enem primeru je bilo omenjeno, da so morali izdelovati božične okraske), medtem ko je učiteljica z ostalimi otroki nadaljevala s poukom; v primeru, da to drži, ti otroci zamudijo podajanje vsebin pri posameznih predmetih, kar posledično predstavlja primanjkljaj v znanju in uspešnem napredovanju;
- preko sodelovanja romskih pomočnikov, romskih koordinatorjev, šole in različnih državnih in lokalnih služb ter ostalih akterjev v lokalnem okolju (npr. centri za socialno delo, romske

- organizacije in predstavniki, nevladne organizacije) poiskati rešitve za zagotovitev nadaljevanja vzgoje in izobraževanja romskih deklic v primeru »zgodnjih porok«;
- dodatno zagotavljati redna usposabljanja za učitelje in druge strokovne delavce na šolah v smeri ozaveščanja o lastnih predsodkih in stereotipih do določenih skupin prebivalstva (npr. do Romov).

Na področju **zaposlovanja** vlada ugotavlja, da je viden pozitiven učinek zaposlitvenih programov, ki so posebej namenjeni ranljivim skupinam, med njimi kot eni od osrednjih skupin tudi Romom. Slednji so usmerjeni predvsem v znižanje brezposelnosti pripadnikov romske skupnosti ter povečanje njihovega socialnega vključevanja in dostopa do trga dela. Evropska sredstva so namenjena predvsem področju enakih možnosti in socialne vključenosti na trgu dela ter razvoju socialnega podjetništva. Vlada z zadovoljstvom ugotavlja, da bodo v okviru finančne perspektive 2014-2020 Romi kot ciljna skupina izrecno obravnavani v okviru prednostne osi 9 – »socialna vključenost in zmanjševanje revščine« – s posebnim poudarkom na največji investicijski prioriteti: »aktivno vključevanje, vključno z namenom spodbujanja enakih možnosti in aktivnim sodelovanjem ter izboljšanjem zaposljivosti« in da bo velik del sredstev ESS namenjen prav tej prioriteti. Večje spremembe na področju zaposlovanja se bodo sicer pokazale na daljši časovni rok, saj najpomembnejši kvalitativni premiki v spremembi položaja Romov na trgu delovne sile pozitivno sovpadajo z zvišanjem njihove izobrazbene strukture in poklicne usposobljenosti kot tudi pripravljenosti do dela. Velik problem predstavlja tudi trenutno splošno stanje na področju zaposlovanja v državi, saj nezaposlenost visoka, kar še močneje občutijo prav ranljive skupine prebivalstva, med katerimi so kot dolgotrajno brezposelna skupina tudi Romi.

Predlogi za nadaljnje delo na področju zaposlovanja in trga dela:

- po potrebi pregledati in prevetrili ukrepe APZ, namenjene Romom, ter ugotoviti, ali dosegajo svoj namen ter zadostne učinke v praksi oziroma ali bi bilo v tem okviru potrebno ukrepe preoblikovati, uvesti dodatne ukrepe in nekatere dosedanje ukrepe prenehati izvajati;
- oblikovati celovite ukrepe, ki bodo ciljno usmerjeni na romsko populacijo in bodo z jasnimi cilji segali tudi na področje zaposlovanja in trga dela;
- nadaljevati z razvojem področja socialnega podjetništva in v okviru tega ciljno oblikovati modele, ki bi bili uspešni med Romi, ter širiti modele, ki so se izkazali za uspešne v preteklem finančnem obdobju (2007-2013);
- občine opozarjajo na določene pomanjkljivosti programov javnih del, in sicer da bi bilo potrebno za te programe zagotoviti več sredstev in da bi bila opredeljena kot nacionalni program, s katerim bi se na letni ravni sredstva usklajevala;
- obstoječe programe in ukrepe na področju zaposlovanja in trga dela približati Romom, saj velikokrat nimajo informacij oziroma se ne znajdejo v birokratskih postopkih (npr. programe in ukrepe podpore pri pridobivanju prvih delovnih izkušenj, poklicnem usposabljanju, usposabljanju na delovnem mestu, vseživljenjskem učenju in razvoju spretnosti; podpore pri samozaposlovanju in podjetništvu);
- dodatno senzibilizirati zaposlene na Zavodu RS za zaposlovanje in njegovih območnih uradih za delo z določenimi skupinami uporabnikov, ki zahtevajo drugačne pristope oziroma je do njih potrebno pristopati z večjo mero občutljivostjo za specifične težave, s katerimi se soočajo, in zagotavljati redna usposabljanja tudi v smeri ozaveščanja o lastnih predsodkih in stereotipih do določenih skupin prebivalstva (npr. do Romov).

Na področju **socialnega varstva in enakih možnosti** vlada ugotavlja, da še vedno nekatere občine, pa tudi nekatere romske organizacije, opozarjajo na destimulativnost sistema dodeljevanja denarnih socialnih pomoči za vse državljane RS, saj naj bi denarne socialne pomoči družinam, kjer sta oba starša brezposelna, skupaj z otroškim dodatkom nanesele več kot bi starša zaslužila, če bi delala. To je problematika, ki je bila izpostavljena največkrat in ob različnih priložnostih ter v različnih okoljih tudi v povezavi z romskim prebivalstvom, med katerim je odvisnost od teh pomoči zelo visoka. Dodatno težavo predstavlja preobremenjenost

centrov za socialno delo, ki z nalaganjem vedno novih nalog izgubljajo svoje prvotno poslanstvo opravljanja socialnih storitev ter pomoči socialno ogroženim posameznikom in družinam ter predvsem opravljanje terenskega dela. Zaradi preobremenjenosti z birokratskimi nalogami zaposleni na centrih za socialno delo ti ne morejo opravljati terenskega dela v obsegu, kot bi bilo potrebno in optimalno za kakovostno nudenje socialnih storitev svojim uporabnikom.

Predlogi za nadaljnje delo na področju socialnega varstva in enakih možnosti:

- pregledati in prevetrili sistem dodeljevanja denarnih socialnih pomoči za vse državljane RS ter oblikovati sistem, ki ne bo destimulativen za zaposlovanje – posebej pa je ob tem potrebno poudariti, da v tej smeri nikakršni ukrepi ne morejo in ne smejo biti usmerjeni izključno v romsko populacijo, saj je zakon, ki ureja področje socialnega varstva, ne ločuje med državljani RS na podlagi nobene od osebnih okoliščin;
- upoštevati ugotovitve stroke²⁰ na področju socialnega varstva in dodatno senzibilizirati socialne delavce za delo z določenimi skupinami uporabnikov, ki zahtevajo drugačne pristope oziroma je do njih potrebno pristopati z večjo mero občutljivostjo za specifične težave, s katerimi se soočajo, in zagotavljati redna usposabljanja tudi v smeri ozaveščanja o lastnih predsodkih in stereotipih do določenih skupin prebivalstva (npr. do Romov);
- nemudoma prenehati s prakso utemeljevanja in opravičevanja »zgodnjih/prisilnih porok« s kulturo in načinom življenja pripadnic in pripadnikov romske skupnosti, saj ta pojav ni značilen za vse skupine znotraj romske skupnosti in prav tako ne za vsa okolja, kjer Romi živijo – usmeritve na tem področju mora centrom za socialno delo dati pristojno ministrstvo;
- na podlagi opozoril nekaterih nevladnih organizacij in začelih aktivnostih pristojnega ministrstva ter strokovne javnosti predlagati ustrezne ukrepe (tako restriktivne kot preventivne/ozaveščevalne) s ciljem odpravljanja pojava »zgodnjih/prisilnih porok« znotraj nekaterih skupin romskega prebivalstva (npr. ustrezna sprememba Kazenskega zakonika; ozaveščanje romskih deklic in žensk pa tudi moških o posledicah teh ravnanj);
- v prihodnje več programov in ukrepov ciljno usmeriti predvsem na romske ženske in deklice (npr. preko delavnic nasloviti vsa področja, ki so pomembna za ženske in deklice (npr. redno opravljanje ginekoloških pregledov, priprave na odgovorno starševstvo, doseganje višje stopnje izobrazbe, itd.)).

Na področju **zdravstvenega varstva** vlada ugotavlja, da pristojno ministrstvo v sodelovanju s pristojnimi službami in predstavniki Romov izvaja aktivnosti za izboljšanje zdravja in zdravstvenega varstva Romov. S tem namenom so bile v letih od 2008-2014 organizirane štiri tematske nacionalne konference o zdravju Romov, in sicer na teme zmanjševanja neenakosti v zdravju med Romi, zdravja romskih žensk, zdravja romskih otrok ter zdravega življenjskega sloga. Organizirane so bile tudi tematske delavnice na terenu v enem od romskih naselij. Dodatno je v letu 2013 Ministrstvo za zdravje objavilo javni razpis za sofinanciranje programov varovanja in krepitve zdravja za leti 2013 in 2014 in javni razpis za sofinanciranje programov pomoči, svetovanja in oskrbe oseb brez obveznega zdravstvenega zavarovanja za leti 2013 in 2014. Na razpisih je bilo uspešno združenje Romov, ki samostojno izvaja aktivnosti varovanja in krepitve zdravja znotraj romskih skupnosti.

Predlogi za nadaljnje delo na področju zdravstvenega varstva:

- glede na pretekle izkušnje (sklop delavnic, ki jih je leta 2011 pristojno ministrstvo financiralo v romskem naselju Dobruška vas v občini Škocjan in so se izkazale za zelo dober pristop) in potrebe romskega prebivalstva usmeriti aktivnosti in finančna sredstva pristojnega ministrstva v smeri organizacije tematskih delavnic v okoljih, kjer živijo Romi;
- po potrebi nadaljevati s posveti oziroma nacionalnimi konferencami, vendar dati prednost konkretnim aktivnostim na terenu (npr. delavnice v lokalnem okolju, kjer Romi živijo), ki bodo imele dejanski učinek in bodo koristile zdravju romskega prebivalstva;

²⁰ Prizadevanja Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, npr. doktorska disertacija Špele Urh z naslovom »Etnično občutljivo socialno delo z Romi«, 2009: www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-VMTQFKSS/97973d67-853f-4d5d-8a1e-354d105d9b63/PDF (9. 4. 2015).

- na različne načine spodbujati ozaveščanje o vprašanih z zvezi z zdravjem in zdravstvenim varstvom med Romi;
- dodatno senzibilizirati zaposlene v zdravstvenih ustanovah (predvsem v lokalnem okolju: npr. zdravstveni domovi z različnimi službami) za delo z določenimi skupinami uporabnikov, ki zahtevajo drugačne pristope oziroma je do njih potrebno pristopati z večjo mero občutljivostjo za specifične težave, s katerimi se soočajo, in zagotavljati redna usposabljanja tudi v smeri ozaveščanja o lastnih predsodkih in stereotipih do določenih skupin prebivalstva (npr. do Romov);
- preko romskih svetnikov, romskih koordinatorjev ali drugih vidnejših predstavnikov romske skupnosti v lokalnem okolju ozaveščati romsko prebivalstvo o zdravstvenih ustanovah, njihovem delu in postopkih obravnave pacientov, da ne bi prihajalo do konfliktov ob obisku teh ustanov ali koriščenju njihovih storitev na terenu.

Na področju urejanja **bivanjskih razmer** vlada poudarja, da je glavni cilj, upoštevajoč značilnosti romskih naselij, celovita integracija Romov v slovensko družbo, t.j. postopno formalno, infrastrukturno in socialno vključevanje romskih naselij v slovenski naselbinski sistem. Ključna je **temeljna usmeritev k zadržanju obstoječih lokacij romskih naselij, kjer je to mogoče**, in vzpostavitev njihove legalnosti ob vzporedno potekajoči sanaciji teh naselij. Znotraj tega cilja so definirani ukrepi, ki se nanašajo na pripravo strateških okvirov in pravnih podlag, zlasti v smislu umeščanja romskih naselij v občinske prostorske načrte, kar je predpogoj za njihovo legalizacijo, kot tudi na izvajanje potrebnih finančnih ukrepov. Leta 2013 je bil objavljen zadnji javni razpis za ureditev osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih, kamor sodi izgradnja, sanacija ali modernizacija vodovodnih sistemov in kanalizacijskega omrežja, elektrifikacija, ureditev lokalnih cest in poti ter odkup zemljišč za ureditev ali zaokrožitev romskih naselij. Od leta 2008 do leta 2013 je bilo občinam, kjer živijo Romi, za te namene preko razpisov dodeljenih okvirno 8.891.000,00 EUR nepovratnih sredstev. Na veliko nezadovoljstvo Sveta romske skupnosti RS, ostalih predstavnikov romskih organizacij in občin v letu 2014 ni bilo zagotovljenih finančnih sredstev, sredstva, ki so bila za ta namen predvidena v finančnem načrtu pristojnega ministrstva za leto 2015, pa so bila z rebalansom proračuna črtana, zato se v prihodnje lahko pričakuje dodatna upočasnitev urejanja naselij, kjer živijo Romi, in še večje nezadovoljstvo občin pa tudi večinskega prebivalstva, ki živi v bližini neurejenih naselij.

Premiki na področju urejanja bivanjskih razmer pripadnikov romske skupnosti so zelo počasni, saj so odvisni od različnih dejavnikov, predvsem pa od pripravljenosti samoupravnih lokalnih skupnosti, socialnih razmer v lokalnih romskih skupnostih, pa tudi odziva večinskega prebivalstva v lokalni skupnosti. Kljub temu so ukrepi za doseganje ciljev skladno z ZRomS-1 in NPUR 2010-2015 zastavljeni sistematično in dolgoročno.

Predlogi za nadaljnje delo na področju bivanjskih razmer:

- v prihodnje nujno zagotoviti finančna sredstva v finančnem načrtu pristojnega ministrstva za sofinanciranje projektov občin za potrebe urejanja osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih, kamor sodi izgradnja, sanacija ali modernizacija vodovodnih sistemov in kanalizacijskega omrežja, elektrifikacija, ureditev lokalnih cest in poti ter odkup zemljišč za ureditev ali zaokrožitev romskih naselij;
- oblikovati ukrepe v smeri vključevanja naselij, kjer večinsko živijo Romi, v poselitveni sistem Slovenije (na področju prostorskega in urbanističnega načrtovanja in komunalnega opremljanja) ter z dodatnimi ukrepi preprečiti nadaljnjo izoliranost, segregacijo in getoizacijo teh naselij;
- za reševanje stanovanjskega problema posamičnih predstavnikov romske skupnosti in njihovih družin se uporabijo tudi ukrepi, ki so predvideni v Nacionalnem stanovanjskem programu za ranljivejše skupine (nova najemninska politika, uvedba stanovanjskega dodatka, shema za mlade ter bivalne enote kot ukrep za začasno reševanje stanovanjskega problema);

- preko rednega dialoga med organi samoupravne lokalne skupnosti in romskim prebivalstvom v lokalnem okolju krepiti informiranost prebivalcev o vseh aktualnih zadevah, povezanih z urejanjem naselja ali dela naselja, kjer živi romsko prebivalstvo.

Vlada ugotavlja, da je **kulturna dejavnost** romske skupnosti izredno pestra in da pristojno ministrstvo že vrsto let za to ustvarja ustrezne pogoje ter s tem prispeva k ohranjanju in razvoju kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti. Ukrepi na tem področju so vključeni tudi v NPUR 2010-2015. Število aktivnosti, število prijaviteljev projektov, število ustvarjalcev romske kulture se povečuje, prav tako tudi njihova kakovost. Pristojno ministrstvo upošteva dejstvo, da se kultura manifestira na različne načine, zato so projekti, ki jih ministrstvo financira, zelo različni. Financiranje se izvaja v okviru treh programov: posebnega, integracijskega in evropskega.

Predlogi za nadaljnje delo na področju kulturne, informativne in založniške dejavnosti:

- odprta ostaja problematika razvoja romskega jezika, stopnje pismenosti, komunikacijskih usposobljenosti za vključevanje v širšo družbo, ipd., zato v prihodnje več ukrepov in aktivnosti usmeriti v razvoj jezika, pismenosti in komunikacijskih veščin;
- dodatno spodbuditi organizacije romske skupnosti, ki prijavljajo kulturne projekte v okviru posebnega programa, da bi se s projekti vključevale tudi na drugih področjih kulture in na ostalih javnih razpisih ministrstva;
- na pristojnem ministrstvu zagotoviti svetovalca za integracijski program, ki bi se intenzivneje ukvarjal z integracijo kulturne dejavnosti romske skupnosti;
- v okviru razpoložljivih sredstev finančnega načrta pristojnega ministrstva še naprej zagotavljati ustrezna finančna sredstva za izvedbo t.i. posebnega programa preko letnih javnih razpisov ter omogočiti izvedbo odobrenih kulturnih projektov;
- na področju informativne dejavnosti romske skupnosti ovrednotiti in po potrebi okrepiti in osvežiti radijske in televizijske oddaje, ki potekajo na Radioteleviziji Slovenija (predvsem bi bilo potrebno dodatno usposabljanje novinarjev iz vrst romske skupnosti ter več vsebin nameniti kakovostnemu informiranju romskega in večinskega prebivalstva o Romih ter odpravljanju predsodkov in stereotipov o »romski kulturi«);
- po vzoru Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota spodbujati tudi ostale knjižnice po Sloveniji, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, v smeri obogatitve ponudbe s knjižničnim gradivom, povezanim z romsko tematiko, npr. s knjižničnim gradivom v različnih romskih jezikih, s strokovnim gradivom, ki se nanaša na prisotnost romskega prebivalstva v lokalnem okolju (od gradiva, ki prikazuje zgodovinsko prisotnost Romov v določenem okolju, do gradiv, ki obravnavajo aktualne teme iz življenja Romov) in ostalim gradivom, povezanim s to tematiko.

V okviru NPUR 2010-2015 so predvideni tudi ukrepi za **boj proti diskriminaciji in predsodkov do Romov**. Vlada ugotavlja, da se aktivnosti projekta, ki ga je v letu 2014 izvajala Policija v naselju Dobruška vas v občini Škocjan, izredno pozitivna praksa, ki bi jo bilo smiselno prenesti tudi na nekatera druga naselja. Gre za aktivnosti v okviru projekta "SKUPA-J", financiranega iz evropskih sredstev. Njegov glavni cilj je osveščanje javnih uslužbencev, Romov in širše javnosti, ki je namenjeno preseganju ovir in izboljšanju kakovosti sobivanja. Projekt je razdeljen na 2 dela: prvi del je posvečen javnim uslužbencem, ki so v kontaktu z romsko populacijo, drugi del pa je osredotočen na izvajanje delavnic v romskem naselju, in sicer preko otrok in njihovih staršev. Vlada nadalje ugotavlja, da se vsebine na področju boja proti diskriminaciji in predsodkov do Romov uspešno vključuje tudi v razpise pristojnega organa za narodnosti, kjer se sofinancira organizacije romske skupnosti s ciljem osveščanja javnosti o romski kulturi in jeziku, pa tudi boja proti diskriminaciji.

Predlogi za nadaljnje delo na področju boja proti diskriminaciji in predsodkov do Romov:

- v prihodnje še dodatno spodbujati aktivnosti različnih organizacij, predvsem pa organizacij romske skupnosti, v smeri osveščanja o prisotnosti različnih romskih skupnosti, odpravljanja predsodkov in stereotipov o Romih ter aktivnosti v smeri izboljšanja sobivanja z večinskim

- prebivalstvom v lokalnem okolju – aktivnosti pretežno usmeriti v šole, mladinske organizacije in okolja, kjer Romi živijo;
- spodbujati kontinuirane aktivnosti (kratkotrajne aktivnosti nimajo večjega učinka) predvsem v obliki delavnic, rednih srečanj ali stalnih oblik dialoga na lokalni ravni, kjer bi bili zastopani vsi akterji (od občine, različnih javnih služb, civilnih iniciativ do Romov);
 - nadaljevati z usposabljanjem oziroma osveščanjem javnih uslužbencev in zaposlenih v pravosodnih organih, ki se pri svojem delu v večji meri srečujejo s pripadnicami in pripadniki romske skupnosti ter tečaji osnov romskega jezika;
 - z usmerjenimi aktivnostmi še dodatno usmeriti napore v izboljšanje položaja romskih žensk in deklic.

Lokalna raven

Ker si v vseh občinah, kjer živijo Romi, na določen način prizadevajo za izboljšanje položaja njihovih pripadnic in pripadnikov, bodisi z ukrepi, ki so opredeljeni v celoviti strategiji oziroma akcijskem načrtu, ali preko aktivnosti, ki so vključene v druge strateške načrte in dokumente občin, in ker bi za nekatere občine sprejetje posebnega dokumenta povzročilo samo dodatno birokratsko breme, brez ali z zelo malo dodane vrednosti, vlada ocenjuje, da glede na vse to ne bi bilo niti pragmatično niti učinkovito prisiliti občine, da sprejmejo posebno strategijo oziroma akcijski načrt v smislu enega dokumenta. Iz poročil o položaju romske skupnosti v vsaki od občin je razvidno, da si vse občine na različne načine prizadevajo za vključevanje Romov in da se položaj Romov postopoma izboljšuje. Kljub temu pa so ti premiki zelo počasni, zato bo ob pripravi novega nacionalnega programa potrebno razmisliti, kako dodatno spodbuditi tiste občine, ki niso tako uspešne kot druge, da bi se njihova prizadevanja oziroma aktivnosti na tem področju okrepile.

S tem namenom bi bilo v prihodnje potrebno ugotoviti možnosti in načine za sofinanciranje (nagrajevanje) občin, ki si na različne in predvsem učinkovite načine prizadevajo za uspešnejše socialno vključevanje Romov na vseh področjih družbenega življenja. Večinoma so se občine ob pripravi OPN lotile tudi umeščanja romskih naselij v te temeljne prostorske akte ter predvidele njihovo prostorsko urejanje. **Finančno največji in najtežji zalogaj za občine pa predstavlja ureditev osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih**, kjer bi bilo tudi v prihodnje nujno potrebno zagotoviti finančne spodbude s strani države.

Na podlagi zgoraj predstavljenih ugotovitev vlada v primeru občin, ki se na področju socialnega vključevanja Romov še vedno srečujejo z večjimi težavami, vendarle predlaga, da si te občine, po vzoru nekaterih občin, ki so to že uspešno naredile, oblikujejo jasno in celovito strategijo na tem področju. Vlada nadalje predlaga, da z vidika celovitosti tematike predvidijo konkretne ukrepe na vseh tistih življenjskih področjih, ki so pomembna za pripadnike romske skupnosti, občane posamezne občine. Ti ukrepi so vsekakor lahko del strateških dokumentov socialne politike v občini in ne poseben dokument, namenjen izključno vključevanju Romov. Ob pripravi celovitih strategij oziroma akcijskih načrtov bi občine morale predvideti tudi, kako bo potekala komunikacija z različnimi skupinami prebivalcev in na kakšen način bodo pripadniki romske skupnosti kot partner vključeni v pripravo in izvedbo ukrepov na lokalni ravni. S tem bi se pripadniki romske skupnosti, občani posamezne občine, aktivno vključili v proces izboljšanja svojega položaja in vključevanja v družbo ter bi prevzeli tudi določeno stopnjo odgovornosti. Z ustreznim načinom komunikacije bi se naselja, kjer večinsko živijo pripadniki romske skupnosti, lahko uspešno odpirala navzven, hkrati pa se ustrezno urejala, brez trenj med različnimi skupinami prebivalcev v občini.

Nacionalna kontaktna točka za vključevanje Romov – koordinacija

Na podlagi EU okvirja nalogo nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov v RS opravlja pristojni organ za narodnosti²¹.

Na podlagi EU okvirja naj bi nacionalne kontaktne točke predstavljale kontaktno točko za državne organe, organe samoupravnih lokalnih skupnosti in civilno družbo na temo vključevanja Romov. Skladno s Priporočilom Sveta EU o učinkovitih ukrepih za vključevanje Romov v državah članicah iz decembra 2013 pa bi morale države članice nacionalnim kontaktnim točkam za vključevanje Romov dodeliti ustrezna pooblastila, finančne in človeške vire, da bi te lahko učinkovito usklajevale medsektorsko izvajanje in spremljanje politik vključevanja Romov na nacionalni in lokalni ravni. Priporočilo sicer pravno ni zavezujoče, kljub temu pa predstavlja politično zavezo držav članic, da bodo s konkretnimi ukrepi začele izboljševati položaj pripadnic in pripadnikov romske skupnosti. Med strukturnimi ukrepi priporoča državam članicam, da naj zagotovijo, da se v postopku sprejemanja odločitev glede opredelitve, financiranja in izvajanja ustreznih politik opravi tudi posvetovanje z nacionalnimi kontaktnimi točkami za vključevanje Romov. Nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov pa bi skladno s priporočilom morale spodbujati sodelovanje in udeležbo romske civilne družbe pri izvajanju nacionalnih in lokalnih strategij vključevanja Romov. Pristojni organ za narodnosti na podlagi priporočila Sveta opozarja, da bi bili na organu nujno potrebni dodatni zaposleni, saj bi se edino tako lahko izboljšalo in učinkoviteje opravljal vse naloge, izboljšalo koordinacijo dela in izmenjavo informacij med pristojnimi državnimi organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti, organizacijami romske skupnosti in zainteresiranimi organizacijami civilne družbe. Z dodatnimi finančnimi sredstvi bi lahko bolj učinkovito okrepili dialog med oz. s posameznimi deli romske skupnosti, saj ne gre za homogeno skupnost, med oz. z njihovimi predstavniki in organizacijami, med organizacijami civilne družbe in državnimi organi ter učinkoviteje pospeševali krepitev zmogljivosti romske civilne družbe. Glede na trenutne gospodarske in finančne razmere v Sloveniji pristojni organ za narodnosti ugotavlja, da je žal nerealno pričakovati, da bi se ekipa tega organa lahko okrepila, kar pa bo posledično pomenilo, da ne bo možno v polni meri opravljati vseh nalog, ki se jih temu organu nalaga²².

²¹ V skladu z Odlokom o ustanovitvi Urada Vlade Republike Slovenije za narodnosti (Uradni list RS, št. 57/13) so glavne naloge organa globalni nadzor nad izvajanjem določb ZRomS-1, spremljanje izvajanja veljavne zakonodaje v praksi, opozarjanja na problematična področja, priprava predlogov in pobud vladi in pristojnim državnim organom ter priprava analiz in poročil, skupaj s pristojnimi ministrstvi, o širših vprašanih v zvezi z varstvom posebnih pravic romske skupnosti in socialnim vključevanjem Romov. Pristojni organ za narodnosti izvaja strokovne naloge, ki se nanašajo na položaj, pravice, obveznosti in razvojne možnosti romske skupnosti, ki so potrebne za uresničevanje odgovornosti in obveznosti Vlade RS, ki izhajajo iz ustave in vseh veljavnih pravnih obveznosti, v kolikor ne gre za naloge, ki so v pristojnosti drugih državnih organov ali organov samoupravnih lokalnih skupnosti. Pristojni organ za narodnosti opravlja tudi strokovne in administrativno-tehnične naloge za dve vladni delovni telesi, Komisijo Vlade RS za narodni skupnosti in Komisijo Vlade RS za zaščito romske skupnosti. Pri izvajanju svojih nalog sodeluje s pristojnimi ministrstvi in vladnimi službami, raziskovalnimi in drugimi institucijami, organizacijami romske skupnosti ter ostalimi nevladnimi organizacijami.

²² Na uradu je skupaj z mestom direktorja sistemiziranih 6 delovnih mest, naloge urada pa izhajajo iz Odloka o ustanovitvi Urada Vlade Republike Slovenije za narodnosti (Uradni list RS, št. 57/13) in nekaterih drugih predpisov, npr. Zakona o ratifikaciji Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin (Uradni list RS, št. 4/98), Zakona o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih (Uradni list RS, št. 17/00, 7/07 in 8/14), od jeseni 2012, ko je EK vzpostavila Mrežo nacionalnih kontaktnih točk za vključevanje Romov, dalje tudi EU okvirja, pa tudi različnih sklepov vlade (npr. Sklep o ustanovitvi, sestavi, organizaciji in nalogah Sveta Vlade RS za vprašanja narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji).

Tudi v letu 2014 je pristojni organ za narodnosti glede na dane možnosti in trenutno kadrovske zasedbo poskušal v največji možni meri opravljati naloge nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov in zbirati čim več informacij na tem področju ter povezovati in koordinirati delo različnih pristojnih organov. V procesih odločanja v zvezi z razvojem, financiranjem in izvajanjem ustreznih politik, ki zadevajo vključevanje Romov, je redno sodeloval s pristojnimi državnimi organi na različnih vsebinskih področjih, kadar je bilo to potrebno, je opozoril na potrebo po oblikovanju posameznih politik in programov za vključevanje Romov ter je po potrebi dajal tudi predloge za konkretne ukrepe. V večini primerov realizacija ukrepov oziroma sprejemanje posameznih politik ni v pristojnosti tega organa (tudi če se nanašajo na Rome oziroma so namenjeni tudi Romom), ampak v pristojnosti posameznih ministrstev, zato pristojni organ za narodnosti ni imel vpliva na upoštevanje predlogov in njihovo realizacijo. Kot pozitiven primer pa je potrebno izpostaviti, da je bil pristojni organ za narodnosti aktivno vključen v proces priprave Nacionalnega programa za mladino 2013-2022 in njegovih akcijskih načrtov ter Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015-2020. Ob upoštevanju delitve pristojnosti med pristojnimi ministrstvi in vladnimi službami si prizadeva za učinkovito usklajevanje različnih politik, ki obravnavajo vključevanje Romov, kot tudi horizontalno spremljanje politik za vključevanje Romov z namenom njegovega najboljšega izvajanja. Po svojih najboljših močeh si je tudi v letu 2014 prizadeval za čim širše sodelovanje v procesih odločanja v zvezi z razvojem, financiranjem in sprejemanjem politik, ki zadevajo vključevanje Romov.

Pristojni organ za narodnosti je v letu 2014 poskušal čim bolj aktivno sodelovati tudi v načrtovanju, pripravi in usklajevanju ključnih dokumentov za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020, ki predstavljajo podlago za črpanje sredstev evropskih strukturnih in investicijskih skladov. Tako je bil vključen v proces priprave partnerskega sporazuma med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014-2020, prav tako pa tudi v proces priprave operativnega programa za izvajanje kohezijske politike EU v obdobju 2014-2020. V tem procesu si je vseskozi na različne načine prizadeval za zagotovitev podlage za boljšo in večjo izkoriščenost evropskih sredstev za potrebe vključevanja Romov. Glede na to, da so znotraj operativnega programa za posamezne prioritete osi oziroma za posamezne sklade pristojna resorna ministrstva in da so v primeru projektov ali programov za vključevanje Romov zaželeno kombinacije ukrepov znotraj prednostnih osi, prav tako pa tudi sredstev različnih skladov, je poskušal preko številnih srečanj in razprav s pristojnimi ministrstvi zagotoviti ustrezno sodelovanje, da bi se te možnosti čimbolj izkoristilo. Ugotovljeno je bilo, da so za potrebe učinkovitejšega vključevanja Romov potrebni celoviti projekti, ki bodo zajeli različna področja, pomembna za izboljšanje položaja pripadnikov romske skupnosti, in sicer predvsem bivanjske razmere, izobraževanje, zaposlovanje in zdravje.

Vzporedno s prizadevanji na nacionalni ravni je pristojni organ za narodnosti pisno pozval vse regionalne razvojne agencije, ki pokrivajo regije, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, da naj ob pripravi regionalnih razvojnih programov za obdobje 2014-2020 vanje vključijo tudi projekte, namenjene vključevanju Romov. Pristojni organ za narodnosti ocenjuje, da je bila njegova intervencija uspešna, saj naj bi vse občine v regijah, kjer živijo Romi, v regionalne razvojne programe za obdobje 2014-2020 vključile tudi celovite projekte za vključevanje Romov. V fazi usklajevanja je pristojni organ za narodnosti pozorno proučil vse osnutke regionalnih razvojnih programov in z vidika vključitve celostnih projektov na področju vključevanja Romov podal predloge regionalnim razvojnim agencijam in pristojnim ministrstvom na tistih področjih, kjer so bile po njegovem mnenju potrebne izboljšave oziroma dopolnitve.

3.17. ZAKLJUČEK

V četrtem poročilu o položaju romske skupnosti v Sloveniji, ki zajema leto 2014, so opisane aktivnosti na državni in lokalni ravni za izboljšanje položaja romske skupnosti ter ugotovitve in predlogi za prihodnje ukrepanje na tem področju. Vlada sicer ugotavlja počasne, a pozitivne

premike na vseh področjih, ki so opredeljena tako v ZRomS-1 kot v NPUR 2010-2015, vendar pa se zaveda, da bodo večji učinki vidni šele po daljšem časovnem obdobju, saj gre predvsem na področju socialnega vključevanja za kompleksen in dolgotrajen proces, ki ga je potrebno izvajati sistematično in dolgoročno, v korist tako romske skupnosti kot tudi ostalega prebivalstva. Takšen proces zahteva tesno in konstruktivno partnerstvo vseh angažiranih akterjev, tako državnih kot lokalnih, predvsem pa tudi Romov, saj bodo brez njihovega sodelovanja vsi ukrepi zaman. V letu 2015 se zaključi aktualni NPUR 2010-2015, zato je zdaj primeren trenutek za razmislek o preteklih izkušnjah, potrebah pripadnikov romske skupnosti in najučinkovitejših načinov za doseganje ciljev, ki si jih bo postavil nov nacionalni program za naslednje petletno obdobje. Področja, na katera bo novi nacionalni program moral še posebej opozoriti, so področja nestrpnosti do Romov in sovražni govor, odpravljanje predsodkov do Romov in razbijanje stereotipov o Romih v medijih in družbi nasploh ter krepitev dialoga in sodelovanja med pristojnimi državnimi in lokalnimi organi, romsko skupnostjo in različnimi organizacijami civilne družbe. Preko iskanja stičišč in izmenjave izkušenj bo potrebno oblikovati ukrepe, ki bodo de facto izboljšali položaj romske skupnosti in marsikje tudi kakovost življenja vseh prebivalcev v lokalnem okolju.

4. Prilogi

- pregled sofinanciranja državnih organov (Priloga 1);
- pregled sprejetih podrobnih področnih programov in ukrepov samoupravnih lokalnih skupnosti na podlagi NPUR 2010-2015 in ZRomS-1 (Priloga 2).